

Παροράματα τεύχους 78

1. Στη Βιβλιοπαρουσίαση «A guide to rural Attica» (σελ. 112), το e-mail του Robin Barber να διαβάσετε robin_bar@hotmail.com, αντί robinbar@hotmail.com.

2. Από παράλειψη δεν αναφέρθηκαν στο άρθρο του Στ. Θεοφαναίου, «Βαγκ: ελληνικότατη λέξη...», ευχαριστίες στην κ. Παναγιώτα Παπαδοπούλου, η οποία μερίμνησε, ώστε να βρεθεί η κατάλληλη εικονογράφηση.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Μουσείο αρχαίας κυπριακής τέχνης στον Πολυχώρο «Αθηνάϊς»

Το πρώτο μουσείο κυπριακών αρχαιοτήτων στην Ελλάδα στεγάζεται στον Πολυχώρο «Αθηνάϊς» στον Βοτανικό, και έχει ανοίξει τις πύλες του στο κοινό από τον Φεβρουάριο του 2001. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα τμήμα της διασημής συλλογής του Μουσείου Πιερίδη από τη Λάρνακα της Κύπρου. Τα εκθέματα που μεταφέρθηκαν στη χώρα μας παρουσιάζονται σε τέσσερις ευρύχωρες αίθουσες του νεοκλασικού πολιτισμικού και ψυχολογικού κέντρου «Αθηνάϊς».

Το νέο Μουσείο περιλαμβάνει δείγματα της αρχαίας κυπριακής τέχνης, αντιπροσωπευτικά της μακραίωνης ιστορίας της Μεγαλονήσου. Ένα ταξίδι, λοιπόν, μέσα στο χρόνο συντελείται για τους επισκέπτες του, με αφετηρία τη χαλκολιθική περίοδο (πρώτο το 3900 π.Χ.) και τέρμα τη μεσαιωνική Κύπρο του 15ου αιώνα.

Η έκθεση έχει οργανωθεί σε τέσσερις αίθουσες. Η πρώτη αίθουσα είναι αφιερωμένη στην προϊστορική περίοδο, η δεύτερη στη γεωμετρική και την αρχαϊκή περίοδο, και η τρίτη αίθουσα στην κλασική, ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο. Η έκθεση κλείνει με χαρακτηριστικά δείγματα από την τέχνη της Βυζαντινής και μεσαιωνικής εποχής.

Ένα καταπονητικό κείμενο συνοδεύει τα εκθέματα κάθε περιόδου: αναφέρεται συνολικά στις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές δομές που κυριαρχούσαν στο νησί στις διάφορες φάσεις της ιστορίας του, που παρουσιάζονται σε καθεμιά από τις αίθουσες του Μουσείου. Έτσι, με εύληπτο και συνοπτικό τρόπο παρουσιάζονται οι βασικές συντεταγμένες λειτουργίες των αρχαίων κοινωνιών της Κύπρου.

Η πλειονότητα των εκθεμάτων του Μουσείου απαρτίζεται από κεραμικά αγγεία διαφόρων σχημάτων, μεγεθών, χρήσεων και διακοσμητικών ρυθμών, η εναλλαγή των οποίων άλωσε πολύ συχνά σηματοδοτεί και το πέρασμα από τη μία πολιτισμική φάση στην άλλη.

Ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η προϊστορική συλλογή του Μουσείου. Εκτός από τα λείψα και κεραμικά αγγεία, εκτίθεται και σειρά ανθρωπομορφων ειδωλίων. Πολλά από αυτά χρονολογούνται στο 1900 π.Χ. περίπου, και αποτελούν πρώιμα δείγματα απεικόνισης της ανθρώπινης μορφής. Στην ίδια αίθουσα εκτίθεται και ένα σταυροσχημο ανθρωπομορφο ειδώλιο –ακόμα πρωιμότερο, της χαλκολιθικής εποχής– εξαιρετικής ποιότητας κατασκευής. Αλλά και η υστερο-κυπριακή περίοδος (1450-1200 π.Χ.) έχει να επιδείξει σημαντική παραγωγή γυμνών γυναικείων μορφών. Γενικά, πρόκειται για μορφές μεγεθούς μερικών εκατοστών, σε αρκετές από τις οποίες είναι σαφείς οι ανατομικές λεπτομέρειες. Η ιδιολογία που αποκαλύπτει τη βάση για την παραγωγή των ειδωλίων αυτών δεν μας είναι με βεβαιότητα γνωστή. Πολλά από αυτά είχαν σπείρες, που σημαίνει ότι τα κρέμονταν ή τα φορούσαν στο λαιμό. Ίσως πρόκειται για φυλαχτά.

Είναι γεγονός πως το Μουσείο Πιερίδη Αρχαίας Κυπριακής Τέχνης αποτελεί μία σημαντική στιγμή στα πολιτισμικά μας δρώμενα, εφόσον, όσο παράδοξο και αν φαίνεται, είναι το πρώτο μουσείο στη χώρα μας που εκθέτει αποκλειστικά κυπριακές αρχαιοτήτες. Επιπλέον, στεγάζεται σε έναν σύγχρονο πολυώροφο ψυχαγωγίας, ζεστό και φιλόξενο, ο οποίος διαθέτει κινηματογράφο, εστιατόριο, μπαρ, γκαλερί και συνεδριακό κέντρο. Γίνεται έτσι φανερό πως ένα μουσείο μπορεί να ενσωματωθεί οργανικά σε έναν υψηλό επίπεδο χώρο ψυχαγωγίας. Το εγχείρημα, πρωτότυπο για τα ελληνικά δεδομένα, φαίνεται ότι στέφεται από απόλυτη επιτυχία.

Η «Αθηνάϊς» βρίσκεται στην οδό Κατορίας 34-36, στον Βοτανικό, και λειτουργεί καθημερινά από τις 9.30 π.μ. έως τις 3.00

μ.μ. και από τις 5.00 μ.μ. έως τις 11.00 μ.μ. Τις Κυριακές το Μουσείο παραμένει ανοιχτό από τις 11.00 π.μ. έως τις 3.00 μ.μ., ενώ κάθε Τρίτη είναι κλειστό. Υπάρχει παωλητήριο, όπου, εκτός των άλλων, διατίθεται και πλήρης οδηγός της έκθεσης στην τιμή των 6.000 δρχ. Α. Δ.

Παλαιπωλείο «Μαρτίνο»

Τα εγκαίνια ενός πρωτότυπου παλαιπωλείου πραγματοποιήθηκαν στις 22 Μαρτίου 2001. Πρόκειται για το γνωστό παλαιπωλείο «Μαρτίνο», το οποίο απέκτησε και νέο κατάστημα, στην οδό Πινδάρου 24 στο Κολωνάκι. Ο νέος «Μαρτίνο» αποτελείται από δύο ορόφους, στους οποίους πωλούνται παλαιά αντικείμενα τέχνης υψηλής αισθητικής, που προέρχονται όχι μόνο από τον ευρύτερο ελληνικό χώρο αλλά και από πολλές άλλες χώρες.

Η καινοτομία ωστόσο του νέου παλαιπωλείου συνίσταται στο γεγονός ότι στον τελευταίο όροφο υπάρχει εκθεσιακός χώρος, κατάλληλα διαμορφωμένος ώστε να λειτουργεί ως μικρό μουσείο με περιοδικές εκθέσεις έργων τέχνης, διαρκείας περίπου σαράντα ημερών. Υπάρχει δυνατότητα τα έργα των εκθέσεων να διατίθενται προς πώληση, χωρίς ωστόσο αυτό να αποτελεί κανόνα.

Η πρώτη έκθεση έφερε τον τίτλο «Tibal Voices» και εγκαινιάστηκε στις 22 Μαρτίου 2001, ταυτόχρονα με τους υπολοίπους χώρους του νέου παλαιπωλείου. Η έκθεση, που διάρκεσε έως τις 28 Απριλίου 2001, συμπεριελάμβανε χροστικά αντικείμενα από διάφορες φυλές της Αφρικής και της Ωκεανίας. Στόχος ήταν να παρουσιαστεί η πρωτόγνωρη τέχνη, μέσα από μία σειρά αντικειμένων που χρησιμοποιούνται σε φυλετικές τελετές, και έτσι θεωρούνται πλέον αυθεντικά από τους μελετητές. Πρόκειται για μάσκες, καπέλα, ακόντια και γλυπτά, τα οποία κατατάσσονται –με βάση τη χρήση τους– στην κατηγορία των μαγικών συμβόλων. Α. Δ.

Αποκαλύφθηκε τμήμα της οδού που οδηγούσε στη Ληϊα Πύλη της Θεσσαλονίκης

Οι εργασίες κατασκευής ενός νέου αγωγού ύδρευσης από τον ποταμό Αλιάκμονα είχαν ως αποτέλεσμα την αποκάλυψη τμήματος πλακοστρώτησης οδού που οδηγούσε στη Ληϊα Πύλη, μια από τις επτά πύλες των τειχών της Θεσσαλονίκης, που κτίστηκαν από τον Μεγάλο Θεοδοίο κατά την παλαιохριστιανική περίοδο, και συγκεκριμένα στο τέλος του 4ου αι. μ.Χ. Το τμήμα της οδού που ήρθε στο φως (μήκους 10 μ.), στη συμβολή των οδών Αγίου Νέστορος και Αγίου Δημητρίου, παρουσιάζει επιμελημένη κατασκευή και είναι στρωμένο με μαρμαρίνες πλάκες σε δεύτερη πλάνοτητα χρήσης. Η Ληϊα Πύλη στην οποία οδηγούσε η οδός, οφείλει την ονομασία της στην πόλη Ληϊτή, και παρουσιάζει ημικυκλική διαμόρφωση. Μαζί με τη Χρυσή Πύλη αποκαλύσσει τη δυτική είσοδο της Θεσσαλονίκης.

Τέχνη, Αρχαιολογία και Τουρισμός

Σεμινάρια για επαγγελματίες μεταφραστές, φοιτητές Ιστορίας και Αρχαιολογίας, καθώς και για όσους ενδιαφέρονται για το θέμα (εκδόσεις, τουρισμός, τέχνες κ.λπ.), οργανώνει το Γαλλικό Ινστιτούτο των Αθηνών. Απαραίτητη προϋπόθεση για όσους επιθυμούν να παρακολουθήσουν τα σεμινάρια είναι να διαθέτουν ένα καλό επίπεδο γνώσης και των δύο γλωσσών (Ελληνικά-Γαλλικά). Τα θέματα που θα εξετασθούν είναι τα εξής: 1) 5/6-15/6/2001: ο ναός, το βεάτρο, τα γλυπτικά κτίρια, οι τάφοι, τα σπήλια και η πολεοδομία, 2) 18/6-28/6/2001: τα αγγεία, η κεραμική, η γλυπτική, τα κοσμητικά, τα νομίσματα. Στα σεμινάρια διδάσκουν ο Luc Satchin, η Marina Fanioudaki και η Véronique Lézine.

Για πληροφορίες: Pierre Maliaias, τηλ.: 3398689, e-mail: pierre.maliaias@ifa.gr, και Michèle Bourdeau, τηλ.: 3398673, e-mail: mbourdeau@ifa.gr.

Πρόγραμμα προβολής αρχαιολογικών ταινιών και ομιλιών από τον «ΑΓΩΝΑ»

Ο «ΑΓΩΝ» Διεθνής Συνάντηση Αρχαιολογικής Ταινίας του Μεσογειακού Χώρου –που διοργανώνεται από το περιοδικό Αρχαιολογία και Τέχνες– και το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου παρουσιάζουν, στον κινηματογράφο ΑΠΟΛΩΝ Renault FILMCENTER, ένα πρόγραμμα που συνδυάζει προβολές αρχαιολογικών ταινιών με ομιλίες

και συζητήσεις με ειδικούς, των οποίων το γνωστικό αντικείμενο είναι συναφές με την αρχαιολογία. Το πρόγραμμα οργανώθηκε σε πέντε θεματικές ενότητες, μία για κάθε Κύριακή, από τις 22 Απριλίου έως και τις 20 Μαΐου 2001, με είσοδο ελεύθερη για το κοινό. Εικόνα και λόγος συνθέσαν αυτές τις πρωτότυπες προβολές, που χωρίστηκαν σε διαφορετικές θεματικές ενότητες (α) ανάγλυφα αρχαιολογία, β. ανατολικό Αιγαίο-Κρήτη, γ. Κρήτη: τόπος και αρχαιολογία, δ. αρχαιολογία και αρχαιολογία, ε. τεχνίτες της αρχαιολογίας), δίνοντας την ευκαιρία να απολαύσει κανείς μαζί με την ταινία και εξαιρετικούς ομιλητές, σε μία συναρπαστική συνάντηση του λόγου με την εικόνα.

Δελτίο Τύπου από το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Δημοκρατίας 1, Ρόδος 85100, τηλ. & τηλεμοιρασιότητα: 0241-99320, 99136

Οι αρχαιολογικές επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου στη Ρόδο: Την ερχόμενη ακαδημαϊκή χρονιά, το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Ρόδο εισερχεται στο 3ο έτος σπουδών. Είναι η περίοδος που οι φοιτητές μας καλούνται να επλέξουν την επιστημονική κατεύθυνση εκπαίδευσής που θα ακολουθήσουν στα δύο επόμενα χρόνια. Οι τρεις κατευθύνσεις που προσφέρουν στο Τμήμα είναι: α) η Γλωσσολογία με έμφαση στη ΝΑ. Μεσόγειο, β) οι Διεθνείς Σχέσεις και Οργανισμοί, και γ) η Αρχαιολογία & Αρχαιομετρία.

Είναι η πρώτη φορά που γίνεται η επιλογή επιστημονικής κατεύθυνσης στο Τμήμα μας από τους δευτεροετείς φοιτητές, και με την ευκαιρία αυτή απευθυνόμαστε στους τελειοφοίτους Λυκείου που θα ακολουθήσουν αρχαιολογικές επιστήμες, για τις προσφερόμενες σπουδές και δραστηριότητες στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών με επιστημονική Κατεύθυνση την *Αρχαιολογία & Αρχαιομετρία*.

Οδηγός Σπουδών: Στον Οδηγό Σπουδών του Τμήματός, η επιστημονική κατεύθυνση Αρχαιολογίας & Αρχαιομετρίας πλαισιώνεται από εξειδικευμένα μαθήματα. Πέραν των παραδοσιακών, δηλαδή προϊστορική, κλασική, ρωμαϊκή, βυζαντινή αρχαιολογία και ιστορία, συμπεριλαμβάνονται σύγχρονα θέματα, όπως: περιβαλλοντική αρχαιολογία, εθνοαρχαιολογία, αρχαιολογία, αγνυτολογία, παγκόσμια αρχαιολογία, μουσειολογία και προληπτική συντήρηση, βιομετρική αρχαιολογία, οστεοαρχαιολογία, παλαιοανθρωπολογία-παλαιοθολογία, τεχνικές ανασκαφής-φωτογραφία-σχέδιο με Η/Υ, φυσικές επιστήμες στην αρχαιολογία (αρχαιομετρία) -που περιλαμβάνει μεθόδους χρονολόγησης, ανάλυση, εντοπισμού αρχαιοτήτων-, στατιστικές μέθοδοι επεξεργασίας δεδομένων, αρχαία τεχνολογία. Ήδη από το πρώτο έτος η αρχαιολογία παραδίδεται σε εισαγωγικό επίπεδο.

Εργαστήριο Αρχαιομετρίας: Επιπλέον, η αρχαιομετρία διδάσκεται και σε εργαστηριακό επίπεδο. Με το θεσμοθετημένο εργαστήριο αρχαιομετρίας (ΕΡΓ.Α.) οι φοιτητές υποχρεούνται να κάνουν μετρήσεις στο εργαστήριο, με τις οποίες τους διατίθεται το εργαστήριο, και να μάθουν τον τρόπο διεξαγωγής και προετοιμότητας των μετρήσεων προς περαιτέρω επεξεργασία. Συγκεκριμένες μετρήσεις, ως εφαρμογές σε ορισμένο αρχαιολογικό υλικό, μπορεί να οδηγήσουν σε πιτυακή εργασία.

Οι φοιτητές συμμετέχουν σε εκδρομές στην ύπαιθρο, με την καθοδήγηση των καθηγητών, και επισκεπτόνται ανασκαφές και σπηλιές με αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Επίσης, γίνονται συζητήσεις επί του άμεσου περιβάλλοντος της συγκεκριμένης ανασκαφικής θέσης.

Διαλέξεις: Κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, προσκεκλημένοι Έλληνες και αλλοδαποί ειδικοί ερευνητές δίνουν διαλέξεις στους φοιτητές, που αφορούν σε νεότερες έρευνες στο πεδίο των αρχαιολογικών επιστημών.

Το ΤΜΣ στην Αίγυπτο: Το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών εγκατέστησε επιστημονική αποστολή στην Αλεξάνδρεια της Αίγυπτου, το Ινστιτούτο Αρχαιολογικών Επιστημών Αιγαίου στην Αλεξάνδρεια (ΙΑΕΑΑ), με δικό του κτήριο και προσωπικό. Η δραστηριότητα που αναπτύσσει στην Αίγυπτο είναι ιδιαίτερης σημασίας, και περιλαμβάνει

και επισκέψεις μεγάλου μέρους φοιτητών και καθηγητών, καθώς και έρευνα υπό εξέλιξη: επανοργάνωση των μνημείων με πυρηνικές μεθόδους χρονολόγησης, σχεδιασμός ανάλυσης ανασκαφής στο Δέλτα του Νείλου, επιφανειακή έρευνα στη περιοχή του Σοχάγκ (Άβυδος)-Κολάδα των Βασιλέων.

Πανεπιστημικές αρχαιολογικές ανασκαφές: Ήδη αναπτύσσεται με ανασκαφική δραστηριότητα στη Φτελιά Μικόνου, όπου ανασκάπτεται νεολιθικός οικισμός με συμμετοχή πολλών ειδικών για τη μελέτη του υλικού, αλλά και επιλεγμένων φοιτητών, για απόκτηση εμπειρίας στο πεδίο των ανασκαφών. Φοιτητές αναλαμβάνουν εργασίες σχετικές με το υλικό της ανασκαφής.

Επίσης, γίνονται ανασκαφές στο σπήλαιο του Σαρακηνού στην Κωπαίδα Βοιωτίας, που έχει δώσει υλικό από την παλαιολιθική μέχρι τη νεολιθική περίοδο, περί το 15.000-4.000 π.Χ.

Τέλος, αναπτύσσεται επιφανειακή έρευνα στο Γυαλί της Νισύρου, καθώς και σε άλλα ερημισηνά του Νοτίου Αιγαίου, και μελέτη των επιφανειακών ευρημάτων, με την παρουσία φοιτητών.

Συνεδρία: Πατεύουμε ότι ένα νέο Τμήμα πρέπει να συμβαδίσει με τις νέες τάσεις στις αρχαιολογικές επιστήμες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ενημέρωσή και η πληροφόρησή είναι το θεμέλιο της κάθε πρωτότυπης εργασίας. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διοργάνωση ημερίδων, επιστημονικών διαλέξεων, συμπόσιων, σεμιναρίων και διεθνών συνεδρίων στη Ρόδο. Σε αυτά συμμετέχουν οι φοιτητές ως ακροατές, ενώ, σε ορισμένες περιπτώσεις, επιδιώκεται η παραδοχή ειδικών κεφαλαίων στους φοιτητές μας από συμμετέχοντες διεθνούς φήμης αρχαιολογούς και αρχαιομέτρους. Ενησιούμε τις επαφές με αλλοδαπά πανεπιστήμια, φοιτητές και καθηγητές, ενώ συμβάλλουμε και στην ανάληψη συνεδρίων από τους φοιτητές μας. Τον περασμένο Μάρτιο διοργανώθηκε από τους φοιτητές μας διεθνές συνέδριο, με θέμα «Μεσόγειος: 4.000 χρόνια πολιτικής και πολιτισμού», και στέφθηκε με επιτυχία.

Έκδοση διεθνούς περιοδικού: Ήδη από το ερχόμενο καλοκαίρι ξεκινάει η έκδοση διεθνούς επιστημονικού περιοδικού, δύο φορές το χρόνο, με διεθνούς κύρους επιστημονική επιτροπή, που πραγματεύεται αρχαιολογικά και αρχαιομετρικά θέματα της Μεσογείου (Mediterranean Archaeology & Archaeometry).

Γενικά, καλλιεργείται πνεύμα σύγχρονων τάσεων και πρωτοπορικών μελετών, με έμφαση στην πρακτική εξάσκηση και τους ανοιχτούς ορίζοντες, αμφισβητώντας την αυθεντία και αναζητώντας τεκμηριωμένες απόψεις, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου νέου επιστημονικού αρχαιολογίου.

Καθηγητής Ιωάννης Λιριτζής
(Φυσικός, Αρχαιομέτρης)
Καθηγητής Αδαμάντιος Σαβάνος
(Αρχαιολόγος)
Αθήνα, 4 Μαΐου 2001

Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2001

Με αφορμή τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων (18 Μαΐου 2001) οργανώθηκε από το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) σειρά εκδηλώσεων, από τις 14 έως τις 20 Μαΐου 2001. Τιμήμενο μουσείο ήταν, για τη φετινή χρονιά, το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, στο Ναύπλιο, όπου και πραγματοποιήθηκε Σύζηση ΣΤρογγυλής Τραπέζης, με θέμα «Ο κοινωνικός ρόλος των μουσείων», την Παρασκευή 18 Μαΐου 2001. Διάφορα μουσεία αλλά και συναφή ιδρύματα, που εδρεύουν όχι μόνο στην Αθήνα αλλά και στην ελληνική επαρχία, ανέλαβαν την πρωτοβουλία για την οργάνωση ποικίλων αξιόλογων εκδηλώσεων (ομιλίες, εκπαιδευτικά προγράμματα, εκδόσεις, εναλλακτικές μουσικο-οργανωτικές παραστάσεις κ.ά.), πάντα με κεντρικό άξονα την προβολή των μουσείων και του σημαντικού ρόλου που καλούνται να διαδραματίσουν στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, υπηρετώντας κατά βάση σκοπούς πολιτισμικού αλλά και παιδευτικού χαρακτήρα.

Εκπαιδευτικά και Προγράμματα για την Ακρόπολη

Στις 12 Μαΐου 2001 πραγματοποιήθηκε η 6η Ημερίδα Εκπαιδευτικών, εκδήλωση την οποία τα τελευταία χρόνια έχει θε-

σμοθετήσει η Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων σε συνεργασία με την Υπηρεσία Συντηρήσεως Μνημείων Ακρόπολεως. Η ημερίδα αυτή αποτελεί το επτάχρονο μάθημα των πολεμικών και ποικίλων δραστηριοτήτων του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων Ακρόπολεως, το οποίο ιδρύθηκε το 1987 από τους δύο παραπάνω φορείς, και έκτοτε εργάζεται ακούραστα, δημιουργώντας εκπαιδευτικούς φακέλους, μουσειοσκευές, ενημερωτικά φυλλάδια και σιτιόβρατα άλλο μάλιστα να φέρει σε γόνιμη επαφή την αρχαιολογία με την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στην ημερίδα είχαν δικαίωμα συμμετοχής όσοι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται στο παρελθόν με το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων Ακρόπολεως. Έτσι, δόθηκε η δυνατότητα στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς να παρουσιάσουν τα αποτελέσματά, τις ιδέες και τις προτάσεις που προέκυψαν καθώς χρησιμοποιούσαν, μαζί με τους μαθητές τους, το εκπαιδευτικό υλικό της Ακρόπολης. Αυτό είναι φυσικά και το μεγαλύτερο όφελος της ημερίδας. Όπως τόνισε και στην εναρκτήρια ομιλία της κ. Κορνηλία Χατζηρασάνη, προϊσταμένη του Τμήματος Ενημερωτικής και Εκπαιδευτικής, η εκδήλωση αυτή προσφέρει μία ευκαιρία για διάλογο ανάμεσα σε εκείνους που κατασκευάζουν τους εκπαιδευτικούς φακέλους και σε εκείνους που τους χρησιμοποιούν.

Συνολικά ακούστηκαν 17 εξαιρετικά ενδιαφέροντες εισηγήσεις, οι περισσότερες από εκπροσώπους Γυμνασίων και Λυκείων υπήρχε ωστόσο εκπροσώπηση και από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τονίστηκε η ιδιαίτερη σημασία που έχει το στάδιο της προετοιμασίας του εκπαιδευτικού πριν από την παρουσίαση του προγράμματος στους μαθητές, καθώς και η ανταπόκριση των μαθητών, εκφραζόμενη συχνά μέσα από συγκεκριμένες απόψεις και προτάσεις.

Ος απόλυτες εύλογο συμπέρασμα της ημερίδας προέκυψε η ανάγκη να αυξηθεί ο αριθμός των εκπαιδευτικών εκείνων που θα φέρουν σε επαφή τους μαθητές με την πολιτισμική μας κληρονομιά, μέσα όμως από μία διαδραστική βιωμική, η οποία ξεπερνά τα στενά όρια της αίθουσας. Τα ποικίλα εκπαιδευτικά προγράμματα φαίνεται πως μπορούν να ερεθίσουν τη φαντασία παιδιών και εφήβων, και να ενεργοποιήσουν τη δημιουργικότητά τους.

A. Δ.

Προκήρυξη επιστημονικού προγράμματος από το Ινστιτούτο Κρητικού Δικαίου

Το Ινστιτούτο Κρητικού Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), που ως στόχο έχει την έρευνα και μελέτη του Κρητικού Δικαίου σε όλες τις περιόδους της εξέλιξής του, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, αναπροσκήρυξε την εκτέλεση του επιστημονικού ερευνητικού προγράμματος του έτους 2001 «Το Κρητικό Δίκαιο της Βενετοκρατίας». Σκοπός του προγράμματος είναι η ανάλυση και παρουσίαση των πηγών του Κρητικού Δικαίου της αντίστοιχης εποχής.

Το Ινστιτούτο Κρητικού Δικαίου θα δέχεται προτάσεις για την εκπόνηση ερευνητικών-συγγραφικών εργασιών από ερευνητές επιστήμονες ανάλογης ειδικότητας, μέχρι και τις 15 Αυγούστου 2001, στα γράμματα του (Νεάργυρο 15, 73134, Χανιά, τηλ. 0821. 555787), οι οποίες πρέπει να περιλαμβάνουν τίτλο, απλή και σύντομη περιγραφή του έργου, χρόνο διάρκειας της έρευνας και απαιτούμενη διαπάλη και αμοιβή.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

«Ολυμπιακό Πνεύμα» στην Αίθουσα Τέχνης Irene Marli

«Ολυμπιακό Πνεύμα» τιτλοφορείται σειρά έργων τέχνης η οποία φιλοξενείται στην Αίθουσα Τέχνης Irene Marli και αποτελείται από δεκαοκτώ πίνακες του ζωγράφου Νίκου Χαλαμπιδά. Πρόκειται για μια ενδιαφέρουσα συλλογή έργων τέχνης, που απεικονίζουν αγωνιστήρια της αρχαιότητας, ορισμένα μάλιστα από τα οποία έχουν χανθεί στο πέρασμα του χρόνου και είναι σχεδόν άγνωστα σήμερα, όπως το Κυβιστήρι και τα Ταυροκαθάδια. Με τρόπο μοναδικό αποδίδεται το σθένος και το πάθος των αθλητών της αρχαιότητας, με αποτέλεσμα ο θεατής να εισάγεται άμεσα στην ατμόσφαιρα του

αρχαίου ελληνικού πνεύματος και στην ιστορία του ολυμπιακού ιδεώδους. Ένα σύντομο κείμενο, με την ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων από την αρχαιότητα έως σήμερα, διατίθεται ήδη στους επισκέπτες της Αίθουσας Τέχνης Irene Marli και πρόκειται να αποστέλλεται τη βάση για την έκδοση συλλογικού λευκώματός σε επτά γλώσσες. Πληροφορίες: Αίθουσα Τέχνης Irene Marli, Στ. Λοιύ 6, 546 22, Θεσσαλονίκη, τηλ./fax: 031. 231550, δικτυακός τόπος: <http://www.irenenarfil.gr>, e-mail: info@irenenarfil.gr.

Έκθεση αρχαιολογικής φωτογραφίας στο Μουσείο Μπενάκη

Ένας άλλος κόσμος, μία ασπράχμαρη εικόνα της Ελλάδας διαφορετική από αυτή που αντικρίνουμε σήμερα, ζωντανέμε μέσα από διακόσιες και πλέον φωτογραφίες που εκτέθηκαν στο Μουσείο Μπενάκη από τις 15 Μαρτίου έως τις 14 Απριλίου 2001. Η φωτογράφιση έγινε από δύο Ελβετούς αρχαιολόγους, τον Waldemar Denon και τον Paul Collart, μεταξύ του 1904 και του 1909. Το έργο τους παρουσιάζει μισό αιώνα νεοελληνικής ιστορίας. Με άριστη σπουδές και λαμπρή σταδιοδρομία στο χώρο της έρευνας, οι δύο Ελβετοί φαίνεται πως βίβησαν παράλληλα και σπάνια ειασθήσια, η οποία αποτυπώνεται στις σκηνές που αιχμαλώτισαν με το φωτογραφικό τους φακό.

Κατά την πολυετή περιήγησή τους σε ολόκληρη τη χώρα—από την Κρήτη μέχρι και τη Μακεδονία—απαθανάτισαν τις αρχαιότητες της Ελλάδας. Στις φωτογραφίες τους τα μνημεία μοιάζουν ζωντανά, ενσωματωμένα στον ιστό της πόλης, αφού δίπλα τους εκτυλίσσονται ποικίλες σκηνές από την καθημερινή ζωή.

Οι δύο Ελβετοί ερευνητές δεν περιορίστηκαν σε αμιγώς αρχαιολογικές φωτογραφίες. Συχνά ερεθίζουν τη φαντασία και την καλλιτεχνική τους ειασθήσια σκηνές λαογραφικού ή και εθνογραφικού ενδιαφέροντος. Εικόνες από λιμνίδια, κερκενίδια, πλατείες και λαϊκές αγοράς, με οργανωμένους, λειτουργούς και λιτανείες, οθωμανικά κτήρια, αλλά και από διάφορα τοπία με μαγευτική θέα, όπως στον Άβω ή τον Μυστρό.

Η έκθεση οργανώθηκε από την Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή, το Μουσείο Τέχνης και Ιστορίας της Γενεύης, τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών και, φυσικά, το Μουσείο Μπενάκη. Η έκθεση μετά την Αθήνα ταξίδεψε και στη Θεσσαλονίκη, όπου φιλοξενήθηκε στο Τελλόλυσο Ίδρυμα.

A. Δ.

Οι τοιχογραφίες της Θήρας

Οι τοιχογραφίες του Ακρωτηρίου Θήρας αποκαλύφθηκαν πριν από τριάντα περίπου χρόνια, διατηρημένες για 3,5 χιλιετίες μέσα σε στρώματα ηφαιστειακής στάχτης. Εκτός από τη σπάνια καλλιτεχνική τους αξία, προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες για την καθημερινή ζωή και την οικονομία, τις λατρευτικές συνήθειες, την τεχνολογική ανάπτυξη, αλλά και το περιβάλλον και τον πολιτισμό της πόλης του Ακρωτηρίου κατά την Εποχή του Χαλκού.

Από τις αρχές Μαΐου έως τα τέλη Οκτωβρίου 2001, επαναλαμβάνεται, για τέταρτη συνεχή χρονιά, η έκθεση των αναπαρισμάτων των τοιχογραφιών της Θήρας, στον εκθεσιακό χώρο του Συνεδριακού Κέντρου Πέτρου Μ. Νομικού, στα Φηρά Σαντορίνης. Οι αναπαρισμάτες αποτελούν πιστά αντίγραφα, σε φυσικό μέγεθος, των τοιχογραφιών που έχουν συντηρηθεί μέχρι σήμερα. Έχουν κατασκευαστεί στη Γαλλία, με πρωτοποριακή φωτογραφική μέθοδο, για λογαριασμό του Ίδρυματος Θήρας Πέτρου Μ. Νομικού.

Η έκθεση θα λειτουργεί καθημερινά από τις 10 π.μ. έως τις 9 μ.μ., προσφέροντας την ευκαιρία στους επισκέπτες της Σαντορίνης, αλλά και στους μόνιμους κατοίκους της, να θαυμάσουν συγκεκριμένες τις συμπληρωμένες τοιχογραφίες στον τόπο όπου δημιουργήθηκαν. Το σύνολο σχεδόν των αυθεντικών τοιχογραφιών πρόκειται να εκτεθεί στο γγγύς μέλλον στο Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Θήρας.

Αρχαϊκά γλυπτά στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Η ρήση «ουδέν κακόν αμιγές καλού» φαίνεται πως βρήκε απόλυτη εφαρμογή στην περίπτωση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Την Τρίτη, 10 Απριλίου 2001, εγκαινιάστηκαν οι ανακαινισμένες αίθουσες της έκθεσης των αρχαϊκών γλυπτών. Η ευκαιρία της ανακαίνισης δόθηκε λόγω του σεισμού του Σεπτεμβρίου 1999, ο ο-

ποιος επέφερε αρκετές ζημιές στο νεοκλασικό κτήριο που στεγάζει τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς θησαυρούς της χώρας.

Οι αιθουσες που φιλοξενούσαν τα αρχαία γλυπτά ήταν ανάμεσα σε αυτές που κρίθηκε αναγκαίο να κλείσουν για το κοινό, προκειμένου να γίνει καταγραφή και επισκευή των ζημιών. Με την ευκαιρία αυτή, η Διεύθυνση του ΕΑΜ υπέβαλε διάφορες νέες προτάσεις για αναδιάρθρωση των αιθουσών του ισόγειου, βασιμμένες κυρίως σε νέες μουσειολογικές αντιλήψεις.

Ο νέος αίθουσας περιλαμβάνουν ως επί το πλείον γλυπτά, δηλαδή κούρες, κόρες, επιτύμβια επιτάφια, βάσεις αγαλμάτων, κινόνικρα, καθώς και τα γλυπτά από το ναό της Αφροίτας στην Αίγινα, τα οποία σπαταρούνται χρονολογικά την αλλαγή των καλλιτεχνικών τάσεων. Παρόλ'αυτά όμως, εκτίθενται και μερικά πολύ αντιπροσωπευτικά κομμάτια της αγειολατρευτικής τέχνης.

Οι νέες αίθουσες ξεκινούν με ευρήματα των υστερογεωμετρικών χρόνων, για να καταλήξουν στα εκθέματα των αρχών του 5ου αιώνα π.Χ., όταν σημαίνει για και το τέλος της αρχαϊκής εποχής. Πρόκειται για μια σημαντικότερη περίοδο από άποψη άνθησης της τέχνης, της φιλοσοφίας, του εμπόριου, της πολιτικής σκέψης. Τα καλλιτεχνήματα κάθε αιώνα συνοδεύονται από κείμενα που ενημερώνουν τους επισκέπτες για την εκάστοτε πολιτική, κοινωνική και οικονομική κατάσταση στον ελλαδικό χώρο.

Υπάρχουν χάρτες, επημερωθηματικές πινακίδες, καθώς και πίνακες με πολλές πρόσθετες πληροφορίες. Με την ευκαιρία της ανακαίνισης των αιθουσών τα γλυπτά συντηρήθηκαν και παρουσιάζονται για το κοινό -έπειτα από ενάμιση σχεδόν χρόνο απουσίας- εντυπωσιακά όσο ποτέ. Στα παράθυρα των αιθουσών έχουν τοποθετηθεί ειδικές μεμβράνες, προκειμένου να προστατευτούν τα γλυπτά από την επιβλαβή ηλιακή ακτινοβολία.

Πραγματικά αξιέπαινη η δουλειά που πραγματοποιήθηκε στις αίθουσες των αρχαϊκών γλυπτών. Ας ελπίσουμε πως σύντομα το παράδειγμα της θα ακολουθήσουν και οι υπόλοιπες εκθεσιακές ενότητες του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου.

Λ. Δ.

Έκθεση για τον ελληνικό κλασικό πολιτισμό στο Βερολίνο

Μια μεγάλη έκθεση με θέμα τον ελληνικό κλασικό πολιτισμό πρόκειται να πραγματοποιηθεί στο Βερολίνο το Μάρτιο του 2002, προσδρόμοντας να φωτίσει με τη λάμψη της τη νέα πρωτεύουσα της Γερμανίας. Η έκθεση, που διοργανώνεται από την Antikensammlung (το Μουσείο Αρχαιοτήτων του Βερολίνου, στο οποίο υπάγεται και το Μουσείο της Πέργαμου, Pergamonmuseum), τελεί υπό την αιγίδα του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού στο Βερολίνο. Εντάσσεται δε στο πρόγραμμα των εκτός Ελλάδος εκδηλώσεων της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας, ενώ θα αποτελέσει μια ακόμη ευκαιρία προβολής της χώρας μας στο εξωτερικό, μετά την έκθεση βιβλίου της Φρανκφούρτης το φθινόπωρο, στην οποία η Ελλάδα είναι η τιμωμένη χώρα.

Εκατόσα περίπου έργα από μουσεία της Αθήνας, της Ρώμης, της Νεαπόλεως, του Παρισιού, γερμανικών συλλογών, και με τη συμβολή αντιγράφων και μαρματινών, στην περίπτωση που τα επιλεγμένα έργα δεν είναι δυνατόν να μετακινήθούν, θα εκτεθούν στο Martin-Gropius-Bau, ένα κτήριο κλασικιστικού ρυθμού στην καρδιά του Βερολίνου. Σκοπός της έκθεσης είναι να δώσει στο κοινό μια ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη, με βάση τα νεότερα επιστημονικά συμπεράσματα, προσέγγιση του πολιτισμού που άνθισε στην Ελλάδα κατά τον 5ο π.Χ. αιώνα, με επίκεντρο την Αθήνα, αλλά και να αποτιμήσει την επίδρασή του.

Πρόσωπα, χώροι, γεγονότα και δημιουργία θα σκιαγραφηθούν σε πέντε ενότητες, οργανικά και συμβολικά διαρθρωμένες γύρω από το στεγαζόμενο αίθριο του Gropius-Bau, όπου πρόκειται να τοποθετηθεί το ρωμαϊκό αντίγραφο των Τυραννοκτόνων του Μουσείου Νεαπόλεως. Θα παρουσιαστούν οι σχέσεις και η επικωνμία της Αθήνας με τους γειτονικούς λαούς της Μεσογείου, η πολιτική, η δημοκρατία και η λειτουργία της δημοκρατίας, η αρχιτεκτονική, η γλυπτική, καθώς και το τεχνολογικό και οικονομικό υπόβαθρο της καλλιτεχνικής δημιουργίας, τα εικονογραφικά θέματα, το θέατρο, η εκπαίδευση κ.ά. Τρεις επιλεγμένοι κριτές θα διακρίνουν την επίδραση του ελληνικού κλασικού πολιτισμού και την ερμηνεία του, στη συνέχεια, ως συστήματος αξιών στη Ρώμη, την Ευρώπη του 19ου αιώνα, αλλά και της ποιικής καλλιτεχνικής αναζήτησης του 20ού αιώνα.

Οι διοργανωτές της έκθεσης προσκάλιναν τις χώρες που θα συμμετάσχουν στην έκθεση με δανεισμό αντικειμένων, να συμβολίσουν και στη δημιουργία ενός προγράμματος παράλληλων εκδηλώσεων στο Βερολίνο. Το Istituto Italiano di Cultura, σε συνεργασία με το Τμήμα Ρωμαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Humboldt, θα μελετήσουν και θα προβάλουν τις κλασικές επιρροές στο έργο Ιταλών και Γάλλων καλλιτεχνών του 16ου και 17ου αιώνα (Bellori, Proussin κ.ά.) ενώ το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού σκοπεύει να οργανώσει εκδηλώσεις για τη σχετική με την κλασική αρχαιότητα θεματική στη Λογοτεχνία, το θέατρο, τον κινηματογράφο και τη μουσική. Τέλος, η έκθεση θα αποτελέσει αφορμή για Εργασίες στο Βερολίνο, σε αναζήτηση νεοκλασικών στοιχείων της γερμανικής πρωτεύουσας, που φιλοδοξούσε άλλοτε να γίνει γνήσια ως Spree-Athen (ο Spree είναι ο ποταμός που τη διασχίζει). Η έκθεση «Die griechische Klassik - Idee oder Wirklichkeit» διαθέτει δικτυακό τόπο, μέσω του οποίου το κοινό μπορεί να παρακολουθήσει την εξέλιξη της διοργάνωσης (www.klassik2002.de).

Κατερίνα Χαρατζοπούλου

«Τέσσερις αιώνες γαλλικής κεραμικής...»

Οι παρελθόντες του Μουσείου των Σεβρών, από τα καλύτερα δείγματα του είδους σε ολόκληρη την Ευρώπη, παρουσιάστηκαν στις αρχές Μαΐου σε έκθεση του Μουσείου Μπενάκι, στο πλαίσιο της συνεργασίας με το τελευταίο με το Εθνικό Μουσείο των Σεβρών και την Association Française d'Action Artistique. Φυσικά, μέρος μόνο από την πλούσια συλλογή του Εθνικού Μουσείου των Σεβρών εκτέθηκε στη χώρα μας, όμως ακόμα και αυτά τα εκατό περίπου κομμάτια είναι απόλυτως ενδεικτικά της πορείας της γαλλικής κεραμικής μέσα σε τέσσερις αιώνες.

Το Εθνικό Μουσείο Κεραμικής των Σεβρών είναι το παλαιότερο της Ευρώπης, αφιερωμένο αποκλειστικά στην ιστορία της κεραμικής. Ίδρύθηκε το 1824, ως επιτέλεσμα της δραστηριότητας του Alexandre Brongniart, ο οποίος περιουσιολογεία κάθε είδους κεραμική από ολόκληρο τον κόσμο. Το 1876 το μουσείο μεταφέρθηκε στο πάρκο του Ζαιν Κλου, όπου βρίσκεται ακόμα και σήμερα. Τότε αριθμούν περί τα 7.000 αντικείμενα, ενώ σήμερα παρουσιάζει σχεδόν 50.000 έργα από την Ευρώπη, την Ασία και τη Λατινική Αμερική.

Στο Μουσείο Μπενάκι φιλοξενήθηκαν κεραμικά ποικίλων τεχνολογιών, κατασκευασμένα από φεγγιτηνιά ή πορσελάνη. Αντικείμενα καθημερινής χρήσης αλλά και διακοσμητικά: πιάτα, πιάτλες, ανθοβάζα, μελανοβάζα, τσιγαριές, σουπιέρες, κανάτες, φλιτζάνια, φρουτιέρες, σερβίτσια, διάφορα γλυπτά γυναικείων μορφών ή χορευτριών. Όλα χρονολογούνται στην περίοδο από το 16ο έως και το 20ό αιώνα, παρουσιάζοντας έτσι την εξέλιξη της γαλλικής κεραμικής όσον αφορά στην τεχνολογία και στα διακοσμητικά μοτίβα. Ζωγραφισμένα πάνω στη πορσελάνη, άνθη και τοπία ενυπόληστοι είναι μεμβολογικά θέματα, αρχιτεκτονήματα ή μαντίνες. Τα δε χρωμάτα αποδεικνύουν πως οι τεχνίτες γνώριζαν καλά τις διάφορες τεχνικές χρωματισμού και όπτησης της κεραμικής.

Η έκθεση έκλεινε με μία σειρά έργων μεγάλου μεγέθους που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Πρόκειται για κεραμικά γλυπτά καλλιτεχνών του 20ού αιώνα: Pablo Picasso, Gilbert Portanier, Yves Mohy, Claude Varian, Claude Champy, Robert Deblander και Jean-Pierre Viot.

Λ. Δ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Διεθνές Συμπόσιο και Έκθεση στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη

Το τρίημορο 1-3 Μαρτίου 2001 πραγματοποιήθηκε στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη διεθνές συμπόσιο με θέμα «Κύπρος-Βενετία: κοινωνικές ιστορικές τύξεις», καθώς και έκθεση εκδόσεων, γράφων, επιπέδων και νομισμάτων, με τίτλο «Η Κύπρος της Γαλιλαστής». Για τη διοργάνωση τόσο του συνεδρίου όσο και της έκθεσης φρόντισαν το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, η Κυπριακή Προεδρία-Σπίθ της Κύπρου και η Γεννάδειος Βιβλιοθήκη-Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών.

Η συμβολή του Υπουργείου Αιγαίου στην έρευνα και ανάδειξη του πολιτισμού του Αρχιπελάγους

Το Υπουργείο Αιγαίου, σε μια προσπάθεια να καταστήσει ευρύτερα γνωστή τη δράση του σε θέματα ανάδειξης του πολιτισμού του Αρχιπελάγους, διοργάνωσε τριήμερο συνέδριο, στο οποίο παρουσιάστηκαν πολλά από τα επιστημονικά προγράμματα που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή.

Το συνέδριο (5-7 Απριλίου 2001), απαρτίστηκε από πέντε επιμέρους θεματικές ενότητες: α) γενικά θέματα, β) νησιά Β. Αιγαίου, γ) Δωδεκάνησα, δ) Κυκλάδες, ε) ειδικά θέματα. Περὶ τους πενήντα επιστημονικές, τόσο καθηγητές από πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας, όσο και αρχαιολόγοι εργαζόμενοι στις αρμόδιες εφορείες αρχαιοτήτων, αναφέρθηκαν στην πορεία των εργασιών έρευνας, μελέτης, συντήρησης και ανάδειξης των μνημείων που ο καθένας από αυτούς έχει υπό την επιστημονική εποπτεία του.

Το ΥΠΑΙ χορηγεί πιστώσεις σε όλα σχεδόν τα νησιά του Αιγαίου πελάγους. Στο συνέδριο παρουσιάστηκαν ανακοινώσεις οι οποίες χρονικά καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα, από την προϊστορία έως και τους νεότερους χρόνους. Βέβαια, δεν ήταν όλες αμνήγις αρχαιολογικές: κάποιες προέβλεπαν από το χώρο της αρχιτεκτονικής, της παλαιοντολογίας, της γεωλογίας, της μουσειολογίας, της μουσειοπαιδαγωγικής, ακόμα και της γλωσσολογίας. Συνολικά παρουσιάστηκαν περίπου ογδόντα διαφορετικά έργα.

Στην πλειονότητά τους είναι είτε ημετελή ακόμα προγράμματα είτε έρευνες σε πρώιμο στάδιο. Οι αρχαιολογικές θέσεις που παρουσιάστηκαν είναι πολύ σημαντικές και ενδιαφέρουσες, πολλές έχουν πρόσφατα εντοπιστεί, άλλες πάλι είναι γνωστές από παρελθούσες ανασκαφές. Σήμερα, ενταγμένες σε κάποιο πρόγραμμα, αναδεικνύονται. Με τον όρο «ανάδειξη» εννοούμε μια αρκετά απλή διαδικασία, που περιλαμβάνει τον καθαρισμό των αρχαιολογικών χώρων, την περιφράξη και –σε κάποιες περιπτώσεις– τη δειροφυτέυσή τους, καθώς και τη σήμανση με ενμημερούς πινακίδες, είτε ώστε τα μνημεία να γίνονται προσιτά στο ευρύ κοινό.

Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι πως, περί μισό νησί, όπως η Τήλος, η Νίσυρος, η Φολέγανδρος, η Σάρδος κ.ά., αποδείχθηκε ότι διαθέτουν έναν απίστευτα εντυπωσιακό πολιτισμικό πλούτο. Η έρευνα πρέπει να στραφεί προς την κατεύθυνση της αξιοποίησης του, το ίδιο φυσικά και οι επιδοτήσεις, είτε ώστε να υπάρξει σύνδεση και σταθερότητα στην έρευνα του Αιγαίου. Η παραπάνω διαπίστωση, καθώς και η επισήμανση της ανάγκης για δημοσίευση των αποτελεσμάτων κάθε έρευνας, αποτέλεσαν δύο από τα βασικά συμπεράσματα του συνεδρίου.

Επιπλέον, κατέστη φανερό πόσο θαυμαστά είναι τα αποτελέσματα, όταν την αρχαιολογία συνεισπορούν άλλες επιστήμες, και πόσο οι διεπιστημονικές συνεργασίες ανοίγουν νέους ορίζοντες στην έρευνα και στην ερμηνεία των αρχαιολογικών δεδομένων.

Γενικά πάντως, η κατάσταση στο Αιγαίο εμπνέει αισιοδοξία, τουλάχιστον όσο υπάρχει η πολιτική που εννοεί την πολιτισμική ανάπτυξη του Αρχιπελάγους. Επίσης, ενδιαφέροντικό είναι το γεγονός ότι βασικά μέλημα του ΥΠΑΙ φαίνεται πως αποτελεί, εκτός των άλλων, και η ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού.

A. Δ.

Έλληνες και Βενετοί - Από την προσέγγιση στην αφορισμό

Το ΙΔ΄ Συμπόσιο Ιστορίας και Τέχνης που διοργανώσαντες από το Μονεμβασιώτικο Όμιλο (τηλ.: 0732. 61284, 01. 7210526), σε συνεργασία με το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, πρόκειται να πραγματοποιηθεί στο Ναό του Αγίου Νικολάου, στην Μονεμβασία, από τις 6 έως τις 8 Ιουλίου του 2001. Θέμα του - Έλληνες και Βενετοί - Από την προσέγγιση στην αφορισμό», και επίσημο γλώσσας του συνεδρίου η ελληνική, η ιταλική και η αγγλική.

Η προθεσμία υποβολής των σχετικών απτήσεων για συμμετοχή στο συνέδριο έληξε στις 15 Μαΐου 2001. Δυστυχώς, λόγω της επερχομένης ενήμερωσης του περιοδικού μας –εν οχθεί, βεβαίως– πάντα με το γεγονός της εκδόσεως του σε τριμηνιαία περίση– δεν κατόρθωσα δυνατή –ο΄ αυτήν αλλά και σε αρκετές άλλες περιπτώσεις– η έγκαιρη ενημέρωσή των αναγνώστων μας που θα ενδιαφερόταν ενδεχομένως να συμμετάσχουν, με ανακοινώσεις στο συνέδριο.

Διημερίδα από το Ανθρώπινο Δίκτυο Πολιτισμικής Πληροφορικής

«Η πολιτισμική πληροφορική στην υπηρεσία της διάσωσης, της διαχείρισης, της πρόβλεψης και της κοινωνίας της πολιτισμικής κληρονομιάς» ήταν το θέμα της διημερίδας που διοργανώθηκε από το Ανθρώπινο Δίκτυο Πολιτισμικής Πληροφορικής, στο Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας, στο Ηράκλειο, στις 9 και 10 Μαρτίου 2001. Χωρισμένα σε πέντε συνολικά ενότητες, το πρόγραμμα της διημερίδας περιελάβε ανακοινώσεις σχετικά με: α) τις διαδικασίες και τα συστήματα τεκμηρίωσης και διαχείρισης μνημείων και μουσείων, β) τα συστήματα αρχείων και εγγραψών, γ) τις οντολογίες και τους θεσμούς όρων, δ) την πρόκληση δεδομένων, ε) η ηλεκτρονικές εκδόσεις και εκδόσεις.

Β΄ Διεθνές Αρχαιολογικό και Ιστορικό Συνέδριο Αιτωλοακαρνανίας

Στο Αγρίνιο, από τις 15 έως τις 17 Μαρτίου 2002, θα λάβει χώρα το Β΄ Διεθνές Αρχαιολογικό και Ιστορικό Συνέδριο Αιτωλοακαρνανίας, που διοργανώνεται από την Ιστορική-Αρχαιολογική Εταιρεία Δυτικής Στερας Ελλάδας (τηλ.: 0641. 28902 & 56639). Οι τομείς που θα καλύψει το Συνέδριο είναι οι εξής: α) Προϊστορία και προϊστορική αρχαιολογία Αιτωλοακαρνανίας, β) Ιστορία και αρχαιολογία στην προχριστιανική περίοδο (γεωμετρική, αρχαϊκή, κλασική, ελληνιστική και ρωμαϊκή περιόδους στην Αιτωλοακαρνανία), γ) Η Αιτωλοακαρνανία στους βυζαντινούς χρόνους (αρχαιολογία, τέχνη, ιστορία), δ) Ενετοκρατούμενη και τουρκοκρατούμενη Αιτωλοακαρνανία (μνημειακή, τοπωνυμία και ιστορία, μεταβυζαντινή τέχνη), ε) Νεότερη ιστορία, παράδοση, λαϊκή τέχνη και νεότερα μνημεία. Η προθεσμία υποβολής των σχετικών απτήσεων για συμμετοχή στο συνέδριο έληξε στις 30 Απριλίου 2001.

Ένδυμα και κοινωνία των αρχαιοτήτων και της απαρχής του Μεσαίωνα

Με τίτλο «Costume et société dans l'antiquité et le Haut Moyen Age» πραγματοποιήθηκε, στις 23 και 24 Απριλίου 2001, η τρίτη επιστημονική συνάντηση της ομάδας εργασίας Ε.Ρ. 1990, στο Κέντρο Αρχαιολογίας και Εθνολογίας René Ginoussiés στο δέκατο Πανεπιστήμιο του Παρισιού (Paris X - Nanterre). Οι ομιλητές προσέφεραν μια σύνθεση των γνώσεων για το ένδυμα από τη μηχανική μέχρι την καρολίνεια εποχή, εξετάζοντας τις μαρτυρίες των αρχαιολογικών ευρημάτων και των ιστορικών πηγών.

Οι γραπτές πηγές αποτελούν μια σημαντική πηγή πληροφοριών για τα είδη ενδυμάτων. Μας φανερώσαν όμως τις σκέψεις του αρχαίου συγγραφέα αλλά και τις απόψεις της σύγχρονης προς εκείνων κοινωνίας για αρμόδια χαρακτηριστικά του ενδυμάτων. Σήμερα με αυτή την αντίληψη, η μεταμόρφωση του Μεσαίωνα σε νεαρό, στην Ελένη του Ευριπίδη αναλύθηκε ως προς την ψυχολογική της διάσταση από τον Gorgy Karsai του Πανεπιστημίου της Βουδαπέστης.

Ένα λεξιλόγιο με τους όρους που χρησιμοποιούνται για το ένδυμα στη αστρική και ελεγεϊακή λατινική ποίηση, συμπεριλαμβανομένων των σχημάτων, των υλικών και των χρωμάτων, προτάθηκε από την Catherine Salles, του Πανεπιστημίου Paris X - Nanterre, η οποία τόνισε τη μεταβολή της αξίας της λέξης ανάλογα με το σφραγίσματα.

Η Agnès Molinier, από το Πανεπιστήμιο της Besançon, έδειξε με τους τρόπους η περιγραφή του ενδυμάτων χρησιμοποιήθηκε από το συγγραφέα του έργου *Histoire Auguste* (τέλος 4ου-αρχές 5ου αι. μ.Χ.), για να στρέψει την κριτική των Ρωμαίων αυτοκρατορτών ως προς τις ηθικές τους αξίες. Παράλληλα, ο Roland Dumaire (Πανεπιστήμιο Lille III) παρουσίασε τα γνωρίσματα του ενδυμάτων που σύμφωνα με τις μαρτυρίες των πατερικών κειμένων του 4ου και 5ου αι. μ.Χ., εκλαμβάνονταν ως ενδείξεις πλούτου και ματαίτησης, και για το λόγο αυτόν θα έπρεπε να καταγράφονται, το μετάξι, η πορφύρα, οι χρυσοκλωστές και τα χρυσά επιρρομιάματα.

Η ανάλυση των αρχαιολογικών τεκμηρίων, χάρη στην εφαρμογή νέων τεχνικών μεθόδων, προσφέρει συμπληρωματικές πληροφορίες για το ένδυμα. Παρόλο που οι τοιχογραφίες της Θήρας, με θέμα τη συλλογή και την προσφορά των κρόκων σε μια γυναίκα μορφή, που παρουσίασε η Caroline Zaitoun, παραμένουν μυστηριώδεις

ως προς την ερμηνεία τους, ωστόσο αποτελούν μαρτυρίες για τα γυναικεία ενδύματα της εποχής, με εφαρμοστό μπισούτο και φούρες με βολάν.

Η μελέτη των χρωματικών που χρησιμοποιήθηκαν για την πολιτοχρωμία των πηλινων γυναικείων ειδωλίων της κλασικής και ελληνιστικής εποχής, επέτρεψε στη Violaine Jeannel, επιμελήτρια στο Μουσείο του Λούβρου, να προτείνει μια νέα ερμηνεία των χρωμάτων και κυρίως των χρωστικών ταινιών που χρησιμοποιήθηκαν στα ενδύματα.

Αναλύοντας τα σπάνια αρχαιολογικά κατάλοιπα υφασμάτων, και κυρίως την εκγονογραφία του ενδυμάτου, η Yvette Morizot (Πανεπιστήμιο Paris X - Nanterre) παρουσίασε μια σύνθεση για το ένδυμα της κλασικής εποχής στην Ελλάδα: τις ίνες, την ύφανση, τα χρώματα, τα σχήματα και τις ανατολικές επιδράσεις που παρατηρούσαν στην Αθήνα του 5ου αι. π.Χ. Χαρακτηριστική του ενδιαφέροντος των σύγχρονων αρχαιολόγων για τα υλικά των αρχαίων υφασμάτων, ακόμη κι αν ελάχιστα κομμάτια τους έχουν διασωθεί, ήταν η ομιλία της Sophie Desrosiers (École des Hautes Études en Sciences Sociales στο Παρίσι), που παρουσίασε τα υφάσματα που βρέθηκαν σε παιδικό τάφο στο Naintré (Vienne, Γαλλία) και χρονολογούνται στον 4ο ή 5ο αι. π.Χ. Η ανάλυσή τους, συχνά δυσχερής, εφινδύει με τον πλούτο και την ποιότητα των τεχνικών που αποκαλύπτονται (ιμαγεία με χρυσόκλωστες, μάλλινα υφάσματα με περίπλοκα τεχνικά υφαντά).

Δουλεύοντας κυρίως με τα κτερίσματα των τάφων (περόνες, κοσμητήρια και πόρτες), εκτός των υφασμάτων, οι Patrick Perrain και Michel Kazanski, του Μουσείου Εθνικών Αρχαιοτήτων Saint-Germain-en-Laye, μελέτησαν την εξέλιξη της μόδας στη Γαλιατία των Μερovingian βασιλείων και στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, κατά την περίοδο των μεγάλων μετακινήσεων των πληθυσμών, τις ελληνιστικές, βυζαντινές και σαρματικές επιδράσεις, καθώς και τη διαφοροποίηση ανάμεσα στις τάξεις της ίδιας κοινωνίας, που χρησιμοποιούν τον ίδιο τύπο αντικειμένων, διαφορετικής όμως ποιότητας και αξίας.

Τέλος, η Alexandra Lorquin (École du Louvre) παρουσίασε το ένδυμα στη ρωμαϊκή εποχή (1ος-3ος αι. μ.Χ.), όπως το γνωρίζουμε από την εικονογραφία, και κυρίως από τα ζωγραφικά πορτρέτα, τα λεγόμενα «nouveau figurés», εξετάζοντας τα νεότερα αρχαιολογικά ευρήματα από την ανατολική όχθη της Αιγύπτου, τη Νουβία, αλλά και από την Παλιύρα και την Πολιστία. Επικεντρώθηκε, επίσης, και στα ενδύματα της βυζαντινής εποχής στην Αίγυπτο, βασισμένα στις μαρτυρίες που παρέχουν τα επονομαζόμενα «κοπτικά» υφάσματα, καθώς και στις αναπαραστάσεις τους στη ζωγραφική και τα ψηφιδωτά.

Τα πρακτικά του διήμερου συνεδρίου, που πιστοποιεί το αυξανόμενο ενδιαφέρον για το αρχαίο ύφασμα και ένδυμα, αναμένεται να εκδοθούν το 2003.

Roberta Cortopassi

Η μεταμόρφωση των ερεπιτών.

Η επίδραση των αρχαιολογικών ανακαλύψεων στην Ελλάδα στα γράμματα και τις τέχνες (1870-1914)

Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών
27-28 Απριλίου 2001

Η καθιέρωση της επιστήμης της αρχαιολογίας ως μεθοδολογικού εργαλείου, στην δεκαετία του 1870, εντάσσεται στο πλαίσιο μιας έντονης συζήτησης, που έφερε αντιμέτωπες την Ιστορία με τη Φιλολογία στα τέλη του 19ου αιώνα. Μια νέα γενιά ιστορικών αρνείτο την αποδοχή τους ως συγκοινωνούντων δοχείων. Αυτή η πολεμική σχετικά με τον επανακαθορισμό του ρόλου επιστημονικών χώρων βρίσκει ιδιαίτερη απήχηση στη Γαλλία του τέλους του 19ου έως τα μέσα του 20ού αι.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, τι συνέβη με τη σχέση μεταξύ αρχαιολογίας, γραμμάτων και τεχνών; Το ενδιαφέρον στρέφεται κυρίως στον τομέα της ελληνικής αρχαιολογίας, χάρη στις οποίες ηδριέται στην Ελλάδα η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή, ο πρώτος ξένος επιστημονικός ερευνητικός φορέας, ο οποίος, παραμετρώντας την αρχική καλλιτεχνική του κατεύθυνση, καθιερώνεται αποφασιστικά μετά την ήττα του 1870.

Μετά τις νέες αρχαιολογικές ανακαλύψεις, πώς δέχθηκαν συγγραφείς και καλλιτέχνες από το νέο πρόσωπο της Αρχαιότητας, η οποία ως τότε θεωρείτο αναλόγως πηγή έμπνευσης; Πώς κατάφεραν να εξοικειωθούν με μια εικόνα που οι λόγιοι της εποχής είχαν

διαμορφώσει διεκδικώντας την αυτονομία τους;

Στη νέα αντίληψη του ιστορικού λόγου προστίθεται μια νέα αντίληψη της Ελλάδας. Η ούσατος ως κράτος μιας χώρας που επί αιώνες εκπροσωπούσε μια πνευματική πατρίδα, προκάλεσε κύματα ανθελληνισμού. Την πολιτική διάσταση διαδέχεται και μια επιστημονική. Η ανακάλυψη της αρχαίας, βυζαντινής, μεσαιωνικής Ελλάδας επέβλησε τη διαφοροποίηση μιας αντίληψης που μέχρι τότε παρέμενε αναλόγως.

Μια νέα μεθόδος, άλλες εικόνες της Ελλάδας. Τι απομένει από την παλιά αντίληψη της ανάμειξης των ειδών που χαρακτηρίζει τη γενιά του 1830 και τους μετα-ρομαντικούς; Στην εποχή των ερμητικά «κλειστών» επιστημών, ποια απήχηση μπορεί να έχει ακόμα η αρχαιολογία έξω από το δικό της επιστημονικό πεδίο;

Σημαντικές ανακινούσες διευρύνουν τον ορίζοντα:

- 1) Alexandre Farnoux (Πανεπιστήμιο IV - Σαρβόννη), *Ερείπια, λείψανα και πολιτιστική κληρονομία*.
- 2) Paolo Tortorena (Πανεπιστήμιο Chambéry), *Ο Θεόφιλος Γκωτιέ και η αρχαιολογία*.
- 3) Γεωργιος Τόλιας (ΕΙΕ, Αθήνα), *Χρήσεις και καταχρήσεις του Ελληνισμού στην Ελλάδα (1880-1930)*.
- 4) Jean-Claude Mossière (Lyon), *Οι εικόνες της μεταμόρφωσης ή οι μεταμορφώσεις της εικόνας*.
- 5) Christine Peltre (Πανεπιστήμιο Στρασβούργου), *Οι Ταγανέραι στη ζωγραφική και τις διακοσμητικές τέχνες*.
- 6) Jean-Yves Masson (Πανεπιστήμιο Nanterre), *Εκείνες σχετικά με το ταξίδι του Hofmannsthal στην Ελλάδα*.
- 7) Χρήστος Μπουλούκης (Ακαδημία Αθηνών), *Ο «Αρχαιολόγος» του Α. Καραβίτα (1903)*.
- 8) Sophie Basch (Πανεπιστήμιο Mulhouse), *Από τον βυζαντινό στο Βυζάντιο, από την ιστορία στο θέατρο. Σχετικά με τη «Θεοδώρα» (1885) του Victorien Sardou*.
- 9) Όλγα Πολυχρονουπούλου (Σχολή Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, ΤΕΙ Αθηνών), *Η γραμμική αναπαράσταση των προϊστορικών μνημείων στην Ελλάδα κατά τον 19ο και στις αρχές του 20ού αιώνα*.
- 10) Παναγιώτης Τουρνικιώτης (Αρχιτεκτονική Σχολή ΕΜΠ), *Η Ελλάδα στην ιστορία και τη θεωρία της αρχιτεκτονικής (1899-1902): Chloisy και Guadet*.
- 11) Valérie Deschoulières (Πανεπιστήμιο Clermont-Ferrand), *Ο Schliemann μετά τον Schliemann: Αρχαία ερείπια και σημερινή προβληματισμοί*.
- 12) Yves Lenoir (Πανεπιστήμιο Louvain), *Η ελληνική μουσική και η δικτική Ευρώπη (1870-1914)*.

Η Εύβοια στην Γ' χιλιετία

Πρόκειται για το θέμα του διήμερου επιστημονικού συνεδρίου που θα λάβει χώρα στη Χαλκίδα, από τις 3 έως τις 4 Νοεμβρίου 2001, και διοργανώνεται από την Εταιρεία Ευβοϊκών Μελετών, σε συνεργασία με το Δήμο Χαλκιδέων. Τρεις είναι οι βασικοί θεματικοί άξονες, που αφορούν στα σύγχρονα προβλήματα, στο παρόν αλλά και στο μέλλον του νησιού: α) πολιτισμός (ανασκαφές, μουσεία, λαογραφία), β) περιβάλλον (πανίδα-χλωρίδα, μόνωση, οδικό δίκτυο), γ) οικονομία (βιομηχανία, βιοτεχνία, τουρισμός-αγροτοτουρισμός, αλιεία, ανεργία).

Η προθεσμία υποβολής των σχετικών αιτήσεων συμμετοχής στο συνέδριο έληξε στις 30 Απριλίου 2001. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθυνθείτε στην κα Ηρώ Τσουρτή, τηλ./fax: 3629504.

Computer Applications in Archaeology CAA 2001

Πραγματοποιήθηκε, από τις 25 έως τις 29 Απριλίου, στο νησί Gotland της Σουηδίας, το 29ο διεθνές συνέδριο, με θέμα «Εφαρμογές της Πληροφορικής στην Αρχαιολογία». Το συνέδριο οργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο του Vistby και συμμετείχαν περισσότεροι από 100 αμερικάνοι, κυρίως από ευρωπαϊκές χώρες αλλά και από την Κίνα, την Αυστραλία, τον Καναδά, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Βραζιλία κ.ά.

Τα θέματα που αναπτύχθηκαν κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόντων και εφαρμογών της Πληροφορικής στην Αρχαιολογία, η οποία ως τότε θεωρείται ως κατηγορία, ως εξής:

1. Σχεδιασμός βάσεων δεδομένων και στατιστική.

2. Αποτυπώσεις, χαρτογραφία, αρχαιομετρία, σχεδίαση με τη βοήθεια υπολογιστών και εφαρμογές των μεθόδων προσδιορισμού συντεταγμένων εδάφους μέσω δορυφόρων.
3. Γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών.
4. Εικονική πραγματικότητα.
5. Εφαρμογές στο Διαδίκτυο.
6. Οστεολογία.
7. Διαχείριση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
8. Ψηφιακή επεξεργασία εικόνων.
9. Δίκτυα τεχνητής νοημοσύνης.

Από ελληνικής πλευράς υπήρξε συμμετοχή του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας της Κρήτης (του Ινστιτούτου Επιστήμης Υπολογιστών και του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών), του Ιδρύματος Μειζόνων Ελληνισμού και του Αρχαιολογικού Ιδρύματος Δωδεκανήσου. Στο πλαίσιο του συνεδρίου έγινε ερέυνηση στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Visby και στη μεσαιωνική πόλη, που αποτελεί μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, και οργανώθηκε εκδρομή σε αρχαιολογικούς χώρους του νησιού.

Το επόμενο συνέδριο (CAA 2002) οργανώνεται στο Ηράκλειο της Κρήτης, από τις 2 έως τις 6 Απριλίου 2002, από το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας. Δικτυακός τόπος: <http://www.caa2002.gr>, ηλεκτρονική διεύθυνση: caa2002@ics.forth.gr

Νίκος Ζαρίφης

«Ζωντανά Κάστρα»

Στο πλαίσιο του προγράμματος Raphael, με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση 10, πραγματοποιήθηκε συνέδριο στην αίθουσα της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, στα Ιωάννινα, την Παρασκευή 27 Απριλίου 2001, με τίτλο «Ζωντανά Κάστρα: Ευρωπαϊκή Κληρονομιά και Σύγχρονη Ζωή». Βασικό αντικείμενό του ήταν η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος «Ζωντανά Κάστρα», διάρκειας 30 συναρπαστικών μηνών (Νοέμβριος 1999-Απρίλιος 2001), το οποίο περιελάμβανε τρεις περιοχές με μεγάλη ποικιλία και ενδιαφέρον όσον αφορά στα κάστρα τους: α. την Ήπειρο στην Ελλάδα (κάστρο Ιωαννίνων), β. την Απουλία στην Ιταλία (κάστρο Τρόνι), γ. την Αραγονία στην Ισπανία (κάστρο του Αλκαλά ντε λα Σέλλα και του Μόρα ντε Ρουμπιέλ). Το Πρόγραμμα «Ζωντανά Κάστρα» είχε ως κύριο στόχο την παραστατική αλλά και εμπειριστατική παρουσίαση των τρόπων με τους οποίους τα κάστρα άλλαξαν –ως προς τη λειτουργία και το ρόλο τους, από τον 11ο αιώνα μέχρι σήμερα–, προσαρμόστηκαν, εξελίχθηκαν και αναπτύχθηκαν μαζί με τις τοπικές τους κοινωνίες, αποτελώντας συχνά την «καρδιά» της πολιτισμικής και οικονομικής ζωής της περιοχής τους, και σφραγίζοντας με την παρουσία τους τη ζωή των πόλεων που τάχθηκαν να υπερασπίσουν. Κατά τη διάρκεια του Προγράμματος, τα κάστρα που προσαφέρθηκαν αποτέλεσαν αντικείμενα έρευνας, αλλά και εκπαιδευτικών (παράγωγη CD-Rom) και ενημερωτικών δραστηριοτήτων (δημιουργία ιστοσελίδας, διανομή του CD-Rom στα μουσεία των χωρών που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα).

Ημερίδα νομισματικής στην Οξφόρδη

Ημερίδα αφιερωμένη στη νομισματοκοπία της ύστερης αρχαιότητας και της βυζαντινής περιόδου πραγματοποιήθηκε στο Ashmolean Museum στην Οξφόρδη, στις 21 Απριλίου 2001. Οι διαλέξεις απευθύνονταν κατά κύριο λόγο σε μη ειδικούς, φερόντας τους σε μια πρώτη επαφή με το θαυμαστό κόσμο των νομισμάτων, με ανώτερο στόχο να τονώσει τη σημασία και τη συμβολή τους στις βυζαντινές και μεσαιωνικές σπουδές.

Ελληνογαλλικό Συμπόσιο

«Ο Ναπολέων Βοναπάρτης και η Ελλάδα» ήταν το θέμα του Ελληνογαλλικού Συμποσίου που διοργανώθηκε από την Εταιρεία Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας της Ελλάδας, και έλαβε χώρα, στις 23 και 24 Απριλίου 2001, στο Εθνικό Ίδρυμα Έρευνας. Κατά τη διάρκεια του Συμποσίου, αναλύθηκαν οι σχέσεις του Ναπολέοντα με το νεότερο ελληνισμό, έγινε μία κριτική αναδρομή στις προόδους της ιστοριογραφίας, με επίκεντρο τη Γαλλική Επανάσταση και τη Ναπολεόντειο περίοδο, και προβλήθηκαν σχετικές με το θέμα κινηματογραφικές ταινίες.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Η εξέλιξη του ανθρώπου μέσα από απολιθώματα

«Ενάντηση στο χώρο των απολιθωμάτων. Αναζητώντας τους προγόνους μας» ήταν ο τίτλος της διάλεξης που παρουσιάστηκε από τον Νικόλαο Σιμεωνίδη στην Ελληνοαμερικανική Ένωση στις 19 Φεβρουαρίου του 2001. Ήταν ένα ενδιαφέρον οδοπορικό στην εξέλιξη του ανθρώπου, αλλά και του φυσικού και ζωικού βασιλείου, με βάση τα απολιθώματα που έχουν βρεθεί. Δεδομένου ότι η διάλεξη οργανώθηκε από το Συνέδριο Λογισμικών Αθηνών, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα απολιθώματα της Θεσσαλίας.

Ενδιαφέροντες διαλέξεις που πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα

1. Στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη (20-3-2001): David Woodward, *The first map of the world: anatomy of the world map of 1508 by Francesco Rosselli*.
2. Στην Ιατρική Αρχαιολογική Σχολή, από το Σουηδικό Ινστιτούτο της Αθήνας (29-3-2001): Prof. Rystedt (University of Lund), *Iconography and Mycenaean social rituals*.
3. Στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης (7-5-2001): Dr. Elizabeth Hendrix (Τμήμα Συντήρησης - Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης), *Revealing traces of paint on Early Cycladic Sculpture*.

ΒΙΒΛΙΑ

Αίγινα. Η περιοχή του Ελληνίου Όρους

Συλλογικό έργο

Εκδ. Πολιτισμικής Σύλλογος Παχιάς Ράχης «Το Ελληνικό Όρος» Αίγινα 2000

Πρόκειται για την παρουσίαση τριών ομιλιών οι οποίες είχαν πραγματοποιηθεί το 1999, στη διάρκεια εκδήλωσης στο χωριό Παχιά Ράχη, και ακολουθούν με μια διαφορετική περίοδο η κομμάτι: α. Χανς Γκάιττε, «Το έργο του Διός Ελληνίου στο Όρος της Αίγινας», β. Σοφοκλής Λαρίσης, «Η μελέτη συντήρησης και αποκατάστασης του Ιερού Ναού των Ταξιδարών, στη θέση Σφυρίχτης του Όρους Αίγινας», γ. Μαρία Γαλάρη, «Η ζωή του Παντελή Τζιωνή».

Οδηγός Αρχαίων 1

Επιμ. Όλγα Μαυρομάτη

Εκδ. Βόλος, Βόλος 2000

Στον Βόλο, το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης, με διεύθυνση την Αίγλη Δημόγλου, εξέδωσε τον πρώτο Οδηγό Αρχαίων: Αρχαία Βιομηχανικών Επιχειρήσεων. Ο Οδηγός υπήρξε ανόθευτο βιομηχανική πολιμή έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οπότε πολλές βιομηχανικές μονάδες έκλεισαν και άλλες εγκαταλείφθηκαν. Ο σεισμός του 1955 έκανε ακόμα δραματικότερη την κατάσταση. Η έλλειψη συντονισμού και η άγνοια έγιναν αιτία να καταστραφούν ή και να χαθούν πολλά μνημεία και στοιχεία της πρώτης φάσης της εκβιομηχάνισης του Βόλου. Με την αλλαγή των αντιλήψεων και την καλύτερωση της Βιομηχανικής Αρχαιολογίας ως επιστημονικού κλάδου, αρχίζει η διατήρηση και η συντήρηση όσων στοιχείων είχαν απομείνει. Στη διαχείριση των αρχαίων των βιομηχανικών επιχειρήσεων ακολουθήθηκαν ταξινόμηση σχέδια, βασισμένα στο είδος του υλικού και στη δημιουργία θεματικών εννοιών. Η έρευνα των αρχαίων, σε συνάρτηση με το οικονομικό και άλλο υλικό που διαθέτει το Δ.Κ.Ι. και άλλοι φορείς, «θα θέσει ζητήματα στους νέους ερευνητές της συγκρότησης και εξέλιξης της βιομηχανίας του Βόλου» (Εκδ. Βόλος, Μικρασιατών 81, 38333, Βόλος).

Θεοί και Ήρωες της Εποχής του Χαλκού

Η Ευρώπη στις ρίζες του Οδυσσέα

Κατάλογος Έκθεσης, Συλλογικό Έργο

Εκδ. Συμβουλίου της Ευρώπης, Γερμανία 2010

Θαυμάσιος κατάλογος, που αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για όποιον ασχολείται με την αρχαιολογία της Εποχής του Χαλκού. Σύμφωνα με εισαγωγές στην εποχή αυτή, στις γραπτές πηγές και την αρχαιολογία, καθώς και πέντε κεφάλαια που υπογραμμίζουν τα χαρακτηριστικά της: 1. Κινητή και ηπειρωτική, τεχνίτες και ταξιδιώτες. 2. Οι Ήρωες και τα ανάκτορά τους. 3. Οι Ήρωες; Η ζωή και ο Θάνατος. 4. Ο κόσμος των Θεών της Εποχής του Χαλκού. 5. Η γέννηση της Ευρώπης. Ακολουθεί ο κατάλογος των εκθεμάτων, με θαυμάσιες εικόνες και άφωνα λήμματα, και τέλος η βασική βιβλιογραφία.

Για την έκθεση αυτή και για τον κατάλογο της συνεργάστηκαν τα ακόλουθα ιδρύματα: Nationalmuseet, København/ Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn/ Réunion des Musées Nationaux, Paris/ Association Française d'Action Artistique, Paris/ Υπουργείο Πολιτισμού της Ελλάδας, Αθήνα.

Ημερολόγιο των Εκδόσεων Μίλτος αφιερωμένο στον Κλαύδιο Πτολεμαίο

Οι εκδόσεις Μίλτος αφιέρωσαν το ημερολόγιο του 2001 στον υπερόμο Έλληνα μαθηματικό και γεωγράφο Κλαύδιο Πτολεμαίο. Εκτός από τη χρηστική του αξία, το ημερολόγιο του 2001 περιλαμβάνει αποσπάσματα από το έργο του Κλαυδίου Πτολεμαίου *Γεωγραφική Ψήφησης*, από τον Ελληνικό Κώδικα 388 της Μαρκιανής Βιβλιοθήκης της Βενετίας.

Ο Κλαύδιος Πτολεμαίος, που έζησε τον 2ο αι. μ.Χ. στην Αλεξάνδρεια, κατάφερε τον γνωστό τότε κόσμο σε συνταγμένες του πλάτους και του μήκους, βασισμένες σε μοίρες των μεσημβρινών και των παραλλήλων. Το έργο του *Γεωγραφική Ψήφησης* περιλαμβάνει το σύνολο της προγενέστερης γεωγραφικής γνώσης και τις πολεμικές προοπτικές του παρατηρητή. Η γεωγραφική θεωρία του και τη μέθοδο αποτύπωσης του κόσμου. Ο Όμιος ο Κολόμβος κατείχε ένα αντίτυπο με τις μετρήσεις του Πτολεμαίου, που τη χρησιμοποίησε για να υποστηρίξει την ιδέα «του δικού δρόμου προς την Ινδία».

Η ιστορική εξέλιξη των οικισμών στην περιοχή του Αλιάκμονα κατά την Τουρκοκρατία

Μαρία-Χριστίνα Χατζηγιάννου

Εκδ. Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, Αθήνα 2011

Πολύ ενδιαφέρουσα ιστορική μελέτη, στην οποία, με τη βοήθεια του κώδικα της Μονής Μεταμορφώσεως του Σπήλιος Ζαβόρδας (αρ. 201), η συγγραφέας εξηγεί γλαφυρά τον τρόπο και το λόγο για τον οποίο, στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας, δίπλα στις μεγάλες στρατηγικές σημασίας πόλεις, δημιουργήθηκαν, μετά τον 16ο αιώνα, και άλλες μικρότερες με πληθυσμό χριστιανικό.

Τα βλάχικα έθιμα της Παλαιομάνικας με αρχαιοελληνικές ρίζες

Δημήτριος Α. Στεργίου

Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2001

Στη θεωρία «Ελληνικός Πολιτισμός» ο συγγραφέας καταδεικνύει την αυτοπέδητη συνέχεια του ελληνικού πολιτισμού, μέσα από τα ήθη και τα έθιμα της Παλαιομάνικας Αιτωλοακαρνανίας, τα οποία, όπως αποκαλύπτεται, έχουν ρίζες που εκτείνονται έως τη μυκηναϊκή και ομηρική εποχή. Γέννηση, γάμος, θάνατος, δοξασίες και έθιμα υποστηρίζονται από ένα λεξιλόγιο με ρίζες μυκηναϊκές, ομηρικές, βυζαντινές, αποδεικνύοντας την αλήθεια για τους Έλληνόβλαχους ή Αρμένους (Ρωμιούς): πρόκειται για Έλληνες αυτοχθόνους, που, μετά την καθιέρωση της Λατινικής ως επίσημης γλώσσας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, έγιναν –για λόγους καθαρά επαγγελματικών– διγλωσσικοί. Μιλούντας, χωρίς ποτέ να τη γράφουν, και τη λαϊκή Ιταλική, διατηρώντας ωστόσο, στο πέρασμα των αιώνων, την πραγματική τους ταυτότητα.

Παναγής Χαροκόπος (1835-1911)

Η ζωή και το έργο του

Ευαγγελία Ν. Γεωργιτσιγιάννη

Εκδ. Νέα Σύνορα, Αθήνα 2000

Γνωστός σήμερα μόνο από το όνομά του, που πήρε η συνοικία στην οποία ίδρυσε την ομώνυμη Σχολή, ο Παναγής Χαροκόπος, ως κτηματίας που καλλιεργούσε μεγάλες εκτάσεις, κατανόησε τα προβλήματα της γεωργίας και συνέβαλε στον εκσυγχρονισμό της στη Ρουμανία και την Ελλάδα. Βοήθησε επίσης στην ανάπτυξη της βιοτεχνίας/βιομηχανίας της εποχής του και συμμετείχε ενεργά στη διόρθωση του χρηματιστηριακού/τραπέζικού κλάδου. Προς το τέλος της ζωής του ετέλεξε βουλευτής με το κόμμα του Ελ. Βενιζέλου. Μέσω αυτής της βιογραφίας μαθαίνει κανείς πολλά για την Ελλάδα του 19ου αιώνα. Πολιτική, κοινωνία και τέχνες αναδεικνύονται μέσα από τη δράση ενός από τους ευεργέτες της Ελλάδας του προπερασμένου αιώνα.

Σύνταξη

Τριμηνιαία Έκδοση Σπουδής στην Ορθοδοξία

Τεύχος 76 & 77, Αθήνα 2011

Α. Κατά πόσο η αποδοχή της πίστης οδηγεί σε μονολιθικότητα και –αντιθέτως– κατά πόσο ο σεβασμός της ελευθερίας καταλήγει σε υπογενομιμω; Στην παράδοση της Εκκλησίας, η Σύνοδος της Βαβέλ συμβολίζει μια ενόπτιο που ξεψύχησε σε διάσπαση, ενώ η Πεντηκοστή σηματοδοτεί μια ενόπτιο που καρποφόρησε πάνω στην πενικλία. Ποιος απ' αυτούς του δύο πόλους εμμένει πραγματικά στη εκκλησιαστική πραγματικότητα;

Σ' αυτή τη διεκυστινίδα είναι αφιερωμένο το τεύχος 76, που έχει τίτλο «Από τη Βαβέλ στην Πεντηκοστή. Ενόπτιο και Διαφορετικότητα στην εκκλησιαστική ζωή», και τρεις βασικούς άξονες: α. Πώς η διαφορετικότητα και το άνοιγμα στον άλλο δεν αποσκοπεί απλώς αλλά βασικός προϋπόθεση της συγκρότησης της Εκκλησίας σε Σώμα με ποικιλία μέλη.

β. Πώς αυτή η ζεύξη ενόπτιο και διαφορετικότητα οφείλει να υλοποιείται σε Συνοδικότητα.

γ. Πώς η εκκλησιαστική ενόπτιο δεν σημαίνει εσωστρέφεια αλλά αδιάκοπο άνοιγμα της Εκκλησίας στον κόσμο και στο παρόν.

Β. Το τεύχος 77 είναι αφιερωμένο στην ανθρώπινη σεξουαλικότητα. θέμα το οποίο προσεγγίζεται από τη σκοπιά της Εκκλησίας και της θεολογίας αλλά και της βιολογίας.

Σύντομο Ιστορικό Ιωάννου Σκυλίτση

Συλλογικό έργο

Εκδ. Μίλτος, Αθήνα 2000

Οι εκδόσεις Μίλτος προσφέρουν ένα ακόμα σημαντικό έργο του Ιωάννου Σκυλίτση «Σύντομο Ιστορικό» - Κώδικας 26-2 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Μαδρίτης.

Το χρονικό της αφήγησης του Ιωάννη Σκυλίτση καλύπτει τα γεγονότα τριών αιώνων βυζαντινής ιστορίας (811-1057). Η μεγάλη ιστορική αξία του έργου αυτού έγκειται στη μοναδικότητα των πληροφοριών που μας παρέχει, δεδομένου ότι οι πηγές του –από τη βασιλεία του Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογέννητου (961-1028) ως το 1057, που τελειώνει η αφήγησή του– έχουν χαθεί.

Ο Ιωάννης Σκυλίτσης έζησε στην Κωνσταντινούπολη από τα τέλη του 11ου ως της αρχές του 12ου αιώνα, και κατάλαβε υψηλά αξιώματα. Η χρονογραφία του συμπληρώνεται από 574 μικρογραφίες, που παρεμβάλλονται σε κάθε σελίδα και εικονοποιούν τα γεγονότα που περιγράφει το κείμενο.

Το πολυτίμο αυτό χειρόγραφο, που είχε διατηρηθεί για αιώνες στη Βιβλιοθήκη ενός μοναστηριού στη Μεσόγειο της Σικελίας, σήμερα ανήκει στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Μαδρίτης. Η συλλεκτική αυτή έκδοση, που κυκλοφόρησε σε 3.000 αριθμημένα αντίτυπα, έγινε με τη μέθοδο της Ομοιογραφίας (Facsimile). Ο κώδικας, που αποτελεί θεμελιώδη τεκμήριο της ιστορίας της νότιας Ευρώπης, συνοδεύεται από ένα ξεχωριστό τόμο με επιστημονικές μελέτες και αναλύσεις των κειμένων και των μικρογραφιών από κορυφαίους Έλληνες και

Ισπανούς επιστήμονες, σε τρεις γλώσσες, Ελληνικά, Ισπανικά και Αγγλικά.

Πληροφορίες: Άννα Οικονομίδη, τηλ.: 9958212-3.

BCH 123

Περιοδική Έκδοση Δελτίου
Paris 1999/2001

Κυκλοφόρησε το Δελτίο της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής (BCH), το οποίο με ενδιαφέρον τμήμα των Χρονικών (Chronique), στο οποίο περιλαμβάνονται όλες οι ανασκαφές που διενεργούνται στην Ελλάδα από όλους τους φορείς (έως το 1996). Στη δυσκολία ενήμερης οφείλεται η καθυστέρηση της εν λόγω έκδοσης, προκειμένου η Chronique να είναι όσο το δυνατόν πληρέστερη.

Περιήλιο

Περιοδική έκδοση

Τεύχος 2 & 3, Δεκέμβριος & Μάρτιος 2001

Κυκλοφόρησαν το δεύτερο και το τρίτο τεύχος του αρχαιολογικού περιοδικού *Periastio*, με αφιερώματα στην εικόνα-παράσταση-απεικόνιση και στην αναβίωση των αγαλαμτικών τύπων αντίστοιχα, διάφορα άρθρα ποικίλης θεματολογίας και αρχαιολογικές ειδήσεις. Το περιοδικό, αν και απευθύνεται σε εξειδικευμένο κοινό, διαβάζεται με ενδιαφέρον και από όποιον επιθυμεί να γνωρίσει περισσότερο για την αρχαιολογία και τον πολιτισμό της Ελλάδας. Για πληροφορίες, τηλ./fax: 7660796.

Πρωτοκυκλαδικός πολιτισμός

Χρήστος Γ. Ντούμας

Εκδ. Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή-Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης
Αθήνα 2000

Ο κατάλογος της Συλλογής Ν. Π. Γουλανδρή, του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, γραμμένος από τον Χρ. Ντούμα, μας δίνει την ευκαιρία να γνωρίσουμε συνοπτικά τα πορίσματα των τελευταίων ετών σε θέματα πρωτοκυκλαδικής αρχαιολογίας. Αισθητικά προσεγμένος, ο κατάλογος παρουσιάζει περί τα 400 εκθέματα, και στο πρώτο μέρος τα βασικά χαρακτηριστικά του πρωτοκυκλαδικού πολιτισμού.

Paros II

Danièle Berranger-Auserve

Εκδ. Presses Univ. Blaise Pascal, Clermont-Ferrand 2000

Το βιβλίο αυτό, στο οποίο η συγγραφέας ασχολείται με την προσωπογραφία και την ιστορική μελέτη της περιόδου από την κλασική έως και το τέλος της ρωμαϊκής εποχής (Prosopographie générale et étude historique du début de la période classique jusqu'à la fin de la période romaine), έρχεται να συμπληρώσει τον πρώτο τόμο (Ερευνες ιστορίας και προσωπογραφίας της Πάρου στην αρχαϊκή εποχή/Recherches sur l'histoire et la prosopographie de Paros à l'époque archaïque). Εδώ παρουσιάζει την προσωπογραφία της Πάρου, από την αρχαϊκή εποχή έως το τέλος της ρωμαϊκής κυριαρχίας, και παραθέτει μια συνοπτική αλλά πλήρη κοινωνικο-ιστορική μελέτη του νησιού, τονίζοντας το ρόλο του παριανού μαρμαρώ, τόσο για τη δημιουργία έργων τέχνης όσο και για τη γέννηση καλλιτεχνών.

Το Ίδρυμα Π. Γουλανδρή-Μουσείο

Κυκλαδικής Τέχνης, Πεντηράμειο 1991-1999

Αίλα Μαραγκού

Εκδ. Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή-Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης,
Αθήνα 2000

Το έντυπο αυτό, μόλο που με μια πρώτη ματιά μπορεί να φανεί πως δεν ενδιαφέρει παρά ολίγους, είναι σημαντικό, γιατί γνωρίζει στους πολλούς ένα σπουδαίο και πολυδιάστατο έργο, που επιτέλει-

ται εδώ και χρόνια στην καρδιά της Αθήνας. Πολλοί επισκέπτονται το Μουσείο, αλλά πόσο ξέρουν ότι στο χώρο αυτόν γίνονται διαλέξεις, παρουσιάσεις βιβλίων, εκπαιδευτικά προγράμματα, σεμινάρια κ.λπ., η όλη το Μουσείο εμπλουτίζει συνεχώς τις συλλογές του;

Γραμμική Α

Μηνάς Δ. Τσικριτός

Εκδ. Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, Ηράκλειο 2001

Τον υπότιτλο «Συμβολή στην κατανόηση μιας αιχμαϊκής γραφής» χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για το πόνημά του. Με εργαλεία που δανείζεται από τις θετικές επιστήμες (στατιστική, ηλεκτρονική) εφαρμόζει νέες μεθόδους «αποκρυπτογράφησης» και αναγνώσης σε κείμενα της Γραμμικής Α γραφής, με αποτέλεσμα να αναγνωρίσει τη γλώσσα αυτή ως πρώιμη αιολική διάλεκτος. Ο Μηνάς Τσικριτός μελέτησε τα ιδεογράμματα και κατέληξε σε σημαντικά συμπεράσματα, μεταξύ άλλων ότι ένα ορισμένο σημείο, το μικρότερο σε μέγεθος, υποδηλώνει άτομα νεαρής ηλικίας. Το βιβλίο αυτό, χρήσιμη στην επιστημονικότητά του αλλά και στην απλότητά της γραφής (καμψί είναι σε θέση να εκθέσει απλά μόνον ό,τι κατέχει πλήρως) είναι προστό και σε μη ειδικούς. Όποιος ενδιαφέρεται για τη γραφή, τη δημιουργία και την προέλευσή της, θα βρει πληθώρα απαντήσεων, αλλά και θα προβληματιστεί γόνιμα.

Δαίδαλος, ο πρώτος μηχανικός

Ειρήνη Λ. Μπουρδάκου

Εκδ. Αίολος, Αθήνα 2000

Με οδηγό τον Δαίδαλο, πολυμήχανο μηχανικό, η συγγραφέας μας ταξιδεύει σε στεριές και θάλασσες, δείχνοντάς μας, σε κάθε βήμα, τα επιτεύγματα των αρχαίων Ελλήνων. Ένα πολύ ενδιαφέρον βιβλίο, στο οποίο αποκαλύπτεται το εύρος των γνώσεων των Αρχαίων, που σε τίποτα δεν υστερούσαν από τις δικές μας.

Τα Ασκληπεία της Πελοποννήσου

Σπύρος Σταυρόπουλος

Εκδ. Αίολος, Αθήνα 2000

Με βάση τα αρχαία κείμενα, τη σύγχρονη έρευνα αλλά και το σχετικό ενδιαφέρον που παρατηρείται στην σημερινή εποχή, ο συγγραφέας μας καλεί σε ένα οδοπορικό, κατά τη διάρκεια του οποίου επισκεπτόμαστε 52 αρχαία Ασκληπεία της Πελοποννήσου, γνωρίζουμε τους θεούς και τους ήρωες που συνδέονται με τους χώρους αλλά και με την ιατρική γενέση, παρακολουθούμε την πορεία τους, αλλά συνειδητοποιούμε και την αιωνιότητά τους, μέσα από το ενδιαφέρον του κόσμου για τα ίδια τα Ασκληπεία και την αρχαία ιατρική.

Περιγραφή της εικόνας της πόλης (α)

Ιουλίτα Στεφανίου, Ιωσήφ Στεφανίου

Πανεπιστημιακές εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα 1999

Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης (β)

Ιωσήφ Στεφανίου

Εκδ. Ε.Μ.Π. & Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε., Αθήνα 2000

Φυσιογνωμία ενός τόπου

Ο χαρακτήρας της ελληνικής πόλης τον 21ο αιώνα (γ)

Ιωσήφ Στεφανίου

Εκδ. Ε.Μ.Π. & Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε., Αθήνα 2001

Τρία βιβλία που μας επιτρέπουν να καταλάβουμε τι σημαίνει «εικόνα μιας πόλης», ποια στοιχεία απαρτίζουν τη φυσιογνωμία της, ποιος είναι ο ρόλος μας μέσα σε αυτή. Το Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης του Ε.Μ.Π., όπου είναι καθηγητής ο συγγραφέας, επιχειρεί τον ορισμό της φυσιογνωμίας (οπτικής και μη) μιας πόλης, με τις ιδιαίτερότητές της, με την «ψυχή» της, και προτείνει πρακτικές για τη διατήρησή και ανάδειξή της. Με το σημαντικό αυτό έργο

συνειδητοποιούμε πως τα πάντα αποτελούν μέρος του όλου. Η καθέρωση ορολογίας είναι ένα ακόμα από τα επιτεύγματα της προσπάθειας αυτής, όπως είναι και ο εντοπισμός των βασικών στοιχείων που δομούν τη φυσιογνωμία.

Αρχαίες Ελληνίδες Αθλήτριες (Ancient Greek Women Athletes)

Anne C. Reese, Irini Vallera-Rickerson
Εκδ. Ιεσοθέατρον, Αθήνα 2001

Καλογραμμένο, μεταφρασμένο εξαιρετικά – από τη Μαρία Κορμά – και καλά τεκμηριωμένο πόνημα, που δείχνει ποια ήταν στ' αλήθεια η θέση της γυναίκας στην κοινωνία κατά την αρχαιότητα. Όπως αναφέρουν οι συγγραφείς, «Ο στόχος μας στη συγγραφή αυτού του βιβλίου είναι να αναγνωρίσουμε στις αρχαίες γυναίκες κάτι περισσότερο από τη σχέση τους με τους άνδρες. [...] Τώρα γνωρίζουμε πως οι γυναίκες έπαιξαν σημαντικό και ενεργό ρόλο σε χώρους που προηγουμένως θεωρούνταν ανοικτά μόνο στους άντρες». Το βιβλίο αυτό λοιπόν, βάζοντας τα πράγματα στη σωστή τους θέση, μας δίνει μια άλλη εικόνα της γυναίκας στην αρχαία κοινωνία, και επομένως μια νέα εικόνα της ίδιας της αρχαίας κοινωνίας.

Μυστικισμός, Θαυματοποιία και Ιατρική της Θεουργίας Αναστασία Βακαλούδη

Εκδ. Ινστιτούτο του Βιβλίου-Α. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2000

Όπως αναφέρει ο υπότιτλος του βιβλίου, η μελέτη αυτή ασχολείται με τους συνεχιστές του Πυθαγόρα και του Πλάτωνα στη χριστιανική εποχή, και με τους θαυματουργούς ιερείς ή μάγους. Η συγγραφέας σκιαγραφεί την πορεία της μαγείας από τη σφαίρα της θρησκείας και της φιλοσοφίας (αρχαιότητα) σε αυτή των θαυματοποιών-θαυματοποιών και των ψευδοφίλοσοφων (Βυζάντιο), δείχνοντας παράλληλα και τις κοινωνικές μεταβολές που συνέβησαν σε αυτή τη μετάβαση. Η επιστημονικότητα της ερμείας, η αναφορά σε πλήθος πηγών, η μεθοδολογία προσέγγισης του θέματος, καθώς και η καθαρή σκέψη και διατύπωση, μετατρέπουν το βιβλίο αυτό σε ένα ανάγνωσμα ενδιαφέρον, διδακτικό και ευχάριστο.

Φαρμακευτικά και αρωματικά φυτά Συλλογικό έργο

Εκδ. Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 2001

Πρόκειται για τα Πρακτικά του 2^{ου} Τριημέρου Εργασίας, με θέμα «Φαρμακευτικά και αρωματικά φυτά. Παραδοσιακές χρήσεις και δυνατότητες αξιοποίησής τους», το οποίο πραγματοποιήθηκε το 1997 από το ΠΠ-ΕΤΒΑ, με τη συνεργασία της Βιολογικής Εταιρείας Κύπρου (βλ. Αρχαιολογία & Τέχνες, τεύχος 63). Οδηγούν δύο ειδικοί έλαβαν μέρος στη διεπιστημονική αυτή συνάντηση, και η ανακωμωχική τους οδήγηση σε σημαντικά συμπεράσματα, τα οποία έχουν ήδη φέρει αξιολογικά αποτελέσματα που θα συνεχίσουν να αποδίδουν.

La Route du Verre

Επιμ. Marie-Dominique Nenna
Εκδ. Maison de l'Orient, Lyon 2000

Με υπότιτλο «Ateliers primaires et secondaires du second millénaire av. J.-C. au Moyen Age», ο 33ος τόμος της σειράς (TMO 33) συγκεντρώνει τις ανακωμωχικές ειδικών στην Ιστορία Αρχαιολογία της Εγγύς Ανατολής της 2ης π.Χ. χιλιετίας, καθώς και ερευνητικών ενδιαφερόντων στην Ιστορία του Ευρωπαϊκού Μεσαίωνα και αρχαιομετρών. Όλοι τους έλαβαν μέρος στη Συνάντηση 12es Journées de l'Association Française pour l'Archéologie du Verre, που πραγματοποιήθηκε στη Λυών (Οκτώβριος 1997). Οι νέες ανακαλύψεις στην Tell el 'Amarna, στη Συρία, στην Ιορδανία και στο Ισραήλ (καμίνι στο Bet El'ezar), αλλά και στη δυτική Ευρώπη, παρείχαν πλήθος από απαντητική στοιχεία σε πολλά από τα ερωτήματα που υπήρχαν γύρω από τη κατασκευή και τη διακίνηση γυαλίων αντικειμένων, την προέλευση τεχνουργημάτων, καθώς τη χρο-

νολόγηση του γυαλιού.

Διάνκηση: Maison de l'Orient Méditerranéen-Jean Pouilloux, 7 rue Raoulin, F-69007 Lyon & Diffusion de Bocard, 11 rue Médicus, F-75006 Paris.

La Magie

Επιμ. Alain Moreau & Jean-Claude Turpin
Εκδ. Université Montpellier III, Montpellier 2000

Τετάρτο έργο – Πρακτικά σεμιναρίου για τις αρχαίες νοοτροπίες (mentalités antiques) – που αντιμετωπίζει σφαιρικά και διαχρονικά τη μαγεία. Στον πρώτο τόμο δεκατέσσερις ειδικοί ασχολούνται με τη μαγεία στη Βαβυλώνα, τους Κετταίους, τους Αιγυπτίους, τους Ετρούσκους, τους Κέλτες, τη Βίβλο, τους Κόπτες, τους Σκανδιναβούς και τους Έλληνες. Ο δεύτερος τόμος περιέχει είκοσι κείμενα για τη μαγεία στην όμημη ελληνική αρχαιότητα και στους μύθους. Στον τρίτο τόμο δημοσιεύονται δωδεκά κείμενα που ασχολούνται με τον κόσμο των Ιατών και το Μεσαίωνα, και καταλήγουν στη σύγχρονη εποχή με τον κινηματογράφο. Στον ίδιο τόμο υπάρχει μια γενική επισκόπηση του θέματος, οι περιλήψεις όλων των κειμένων στα Γαλλικά και τα Αγγλικά, ο κατάλογος των συγγραφέων – με τις διευκρινιστικές τους – και ένα γενικό ευρετήριο. Ο τέταρτος τόμος είναι αφιερωμένος στη βιβλιογραφία της μαγείας, και περιλαμβάνει 3.201 τίτλους. Πρόκειται για μια θαυμάσια έκδοση, στην οποία ο καθένας σίγουρα θα διαβάσει κάτι που τον ενδιαφέρει, ενώ ο ειδικός μπορεί να είναι βέβαιος ότι θα βρει σημαντική πληροφόρηση.

Αλκιβιάδης Δεσμώτης Νίκος Βλαντής

Εκδ. Απώθετα, Αθήνα 2000

Ο Αλκιβιάδης Δεσμώτης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια μεταφορά του Προμηθέα Δεσμώτη στην Αθήνα του 21ου αιώνα, όπου έσπευσε μια οικολογική επανάσταση, και η πόλη αναγκάτη να αρχαιοελληνική τη αίσλη, αποτελώντας το σύμβολο μιας νέας εποχής του δυτικού πολιτισμού... Πρόκειται για ένα ιστορικό – υπό την ευρεία πάντα έννοια – μυθιστόρημα, που ανήκει στην πολύ διαδεδομένη σήμερα στο εξωτερικό κατηγορία της «μειλιχτικής ιστορίας». Για πληροφορίες: <http://www.vlandis.gr>.

Κατασκοπία στην αρχαία Ελλάδα Ανδρέας Γερολυμάτος

Εκδ. Κάκτος, Αθήνα 2001

Ένα ακόμα έργο του Δρ Ανδρέα Γερολυμάτου, η *Κατασκοπία στην Αρχαία Ελλάδα*. Ο συγγραφέας πραγματεύεται με απόλυτα επιστημονικό τρόπο το πολιτικό και ενδιαφέρον θέμα της προέλευσης. Μελετώντας όλες τις διαθέσιμες αρχαίες πηγές – Ηρόδοτο, Θουκυδίδη, Αισχίνη, Αριστοτέλη, Διόδωρο κ.ά. – εμβαθύνει στις πληροφορίες σχετικά με τους προέξοντες της αρχαιότητας. Ποιοί ήταν – στο τέλος του βιβλίου παρατίθεται κατάλογος με τα ονόματα 49 προέξοντων – ποια ήταν τα καθήκοντά τους, η κοινωνική τους κατάσταση, τα κίνητρά τους όταν αναλαμβάναν τη διεκπεραίωση επικίνδυνων αποστολών. Η προέξονση εξετάζεται λοιπόν ευρύτερα, με την αρχαία ελληνική τη έννοια, ενώ, παράλληλα, ο συγγραφέας παραθέτει και πλήθος πληροφοριών στρατιωτικής φύσης.

A. Δ.

Monuments funéraires paléochrétiens (et byzantins) de la Grèce

Νικόλαος Λάσκαρης

Εκδ. Ιστορικές Εκδόσεις Στέφ. Βασιλόπουλος, Αθήνα 2001

Από τις Ιστορικές Εκδόσεις Στέφ. Βασιλόπουλος (Πατριάρχους 6, 10679, Αθήνα, τηλ.φαξ: 3638343) διαθέσιμα αποκλειστικά η διορθωμένη και εμπλουτισμένη με νεότερα – μέχρι και το 1998 – στοιχεία διδακτορική διατριβή του Δρ Ν. Λάσκαρη. Πρόκειται για ένα corpus των ταφικών παλαιοχριστιανικών και βυζαντινών μνημείων της Ελλάδας, με ιδιαίτερη έμφαση στην τοπογραφία. Συγκεκριμένα, πε-

ριλαμβάνει τον τοπογραφικό κατάλογο των ταρικών μνημείων, σε σχέση όχι μόνο με τις εκκλησίες, αλλά και με τα νεκροταφεία των πόλεων. Τα Μαρτύρια, οι Κατακόμβες και η ταφική ζωγραφική αποτελούν επίσης βασικά θέματα της εν λόγω έκδοσης.

Η ελληνική ενδυσμασία από την αρχαιότητα ως τις αρχές του 20ού αιώνα

Ιωάννα Παπαντωνίου

Εκδ. Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 2000

Το βιβλίο *Η ελληνική ενδυσμασία από την αρχαιότητα ως τις αρχές του 20ού αιώνα* αποτελεί καρπό πολychρονων και συστηματικών ερευνών της σκηνογράφου-ενδυματολόγου Ιωάννας Παπαντωνίου σχετικά με την εξέλιξη της ελληνικής ενδυσμασίας, τα σχήματα, τα χρώματα και τα υφάσματα των ενδυμάτων, αλλά και τις ενδυματολογικές συνθήκες που επιβιώνουν επί αιώνες. Με λόγο απλό αλλά επιστημονικά τεκμηριωμένο, και με τη βοήθεια των εικόνων, παρακολουθεί την περιβόλη του ανθρώπου που πρωτοκατοίκησε στον ελληνικό χώρο πριν από χιλιάδες χρόνια, και παρουσιάζει την εξέλιξη της ενδυσμασίας από την προϊστορική περίοδο στους ιστορικούς χρόνους, και από τους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους στη νεότερη Ελλάδα.

Marseille grecque

La cité phocéenne (600-49 av. J.-C.)

Antoine Hermay, Antoinette Hesnard, Henri Trésiny

Εκδ. Errance, Paris 1999

Το 1999 η Μασσαλία γιόρτασε τα 2.600 χρόνια από την ίδρυσή της. Λίγες πόλεις έχουν την τύχη να διαθέτουν διηγήσεις για την ίδρυσή τους, όπως η Μασσαλία, την οποία, το 600 π.Χ., αποίκισαν οι Φωκείς, ο νεαρός αρχηγός των οποίων παντρεύτηκε μια γηγενή κοπέλα, τη Γυπτική. Το βιβλίο αφορά μια περίοδο στους ιστορικούς δραστηριότητας στο κέντρο της πόλης. Κατά τη διάρκεια της αποκαλύπτονται σημαντικά λείψανα της ελληνικής και της ρωμαϊκής περιόδου της Μασσαλίας. Το βιβλίο αυτό, γραμμένο με τρόπο απλό απτό τρέχει ειδικώς στο θέμα, είναι πλούσια εικονογραφημένο και, στα έξι κεφάλαιά του, μας δίνει την ιστορία των έξι πρώτων αιώνων από την ίδρυση της Μασσαλίας.

Ήρωες και ήρωα στη Μεσοήνη

Πέτρος Θέμελης

Εκδ. Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, Αθήνα 2001

Η πολιτική ταυτότητα των αρχαίων πόλεων και η εδαφική τους κυριαρχία προσδιορίζονται από την επιλογή των ηρώων που λατρεύονταν ως οικιστές. Η λατρεία αυτή ταυτίζεται με την εθνική συνείδηση των κατοίκων μιας πόλης. Έτσι, οι Μεσοήνιοι, διατηρώντας τη μνήμη των ηρώων τους, διατήρησαν και την ταυτότητά τους. Στο βιβλίο αυτό εξετάζονται «Οι πρόγονοι και οι οικιστές», «Ο Θησεύς και οι έριθβοι», ενώ ένα τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται τα «Ταφικά μνημεία *intra muros*». Η εικονογράφηση του τεύχους είναι πλούσιωστή και συνοδεύει επεξηγηματικά το γλαφυρό κείμενο του ανασαφέρα της Μεσοήνης.

Οι τοιχογραφίες της Θήρας

Πρακτικά του 1ου Διεθνούς Συμποσίου

Εκδ. Ίδρυμα Θήρας-Πέτρος Μ. Νομικός & The Thera Foundation
Αθήνα 2000

Η μελέτη των τοιχογραφιών που έχουν αποκαλυφθεί στην προϊστορική πόλη του Ακρωτηρίου Θήρας ήταν το αντικείμενο του συμποσίου που πραγματοποιήθηκε στη Σαντορίνη, στο Συνεδριακό Κέντρο Πέτρος Μ. Νομικού, από τις 30 Αυγούστου έως τις 4 Σεπτεμβρίου του 1997, υπό την αιγίδα της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας. Τον Ιούλιο του 2000, το Ίδρυμα Θήρας-Πέτρος Μ. Νομικός, σε συνεργασία με το αδελφό Ίδρυμα The Thera Foundation, εξέδωσε τα Πρακτικά του 1ου Διεθνούς Συμποσίου *Οι Τοιχογραφίες της Θήρας*.

Οι τρεις τόμοι των Πρακτικών περιλαμβάνουν πλούσιο –συνά ε-κνέδοτο– φωτογραφικό υλικό και πενήντα πέντε συνολικά ανακοινώσεις στην αγγλική γλώσσα, οι οποίες είναι συνθετικές: αναλύουν σε βάθος τον πλούτο των πληροφοριών που πηγάζει από τη μελέτη των τοιχογραφιών, τόσο σε σχέση με αντίστοιχα ευρήματα από την Ανατολική Μεσόγειο, όσο και μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της ιστορίας της τέχνης, συχνά σε σύγκριση με τις σύγχρονες εκφάνσεις της.

Την ευθύνη για την επιστημονική επιμέλεια είχε η Dr. Susan Sherratt, ενώ η Κική Μπίρταχα και ο Μανώλης Ζαχαριουδάκης ήταν υπεύθυνοι για την επιμέλεια παραγωγής της έκδοσης.

Τα παιδιά και η ιστορία

Ιστορική σκέψη, γνώση και ερμηνεία

Ειρήνη Νάκου

Εκδ. Μεταίχμη, Αθήνα 2000

Στόχος του βιβλίου *Τα παιδιά και η ιστορία* είναι να συμβάλει στην προώθηση του επιστημονικού, κοινωνικού και πολιτικού διαλόγου που επιδιώκει την ποιοτική αναβίβαση των όρων με βάση τους οποίους διδάσκεται η ιστορία στο σχολείο. Παρουσιάζει μια θεωρητική διερεύνηση της ιστορικής σκέψης και γνώσης, σύμφωνα με «παραδοσιακές», «μοντέρνες» και «μεταμοντέρνες» προσεγγίσεις της ιστορίας και της ιστορικής εκπαίδευσης, καθώς και ένα αντίστοιχο αναλυτικό σχήμα για τη μελέτη της ιστορικής σκέψης των παιδιών, με διαφορετικά θεωρητικά και ερευνητικά κριτήρια. Τέλος, παραθέτει αναλυτικά τα πορίσματα τριετούς έρευνας σχετικά με την ιστορική σκέψη των παιδιών, με βάση την οποία διατυπώνονται συμπεράσματα και θέσεις για τη σχολική ιστορία.

Σεισμοί και Αρχαιότητες

Προληπτικά και πρώτα σωστικά μέτρα

Σ. Γκιάσις, Μ. Κρινή, Θ. Μαραγκός, Π. Πρόκος

Εκδ. Υπουργείο Πολιτισμού-Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων
Αθήνα 2000

Η Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού εγκαινίασε την εκδοτική της δραστηριότητα με ένα βιβλίο εξαιρετικά χρήσιμο, κυρίως για τις υπηρεσίες που έχουν επιφορτιστεί με το έργο της πρόληψης αλλά και της αντιμετώπισης των καταστροφών που προκαλούν φυσικά φαινόμενα, όπως οι σεισμοί, στην πολιτισμική μας κληρονομία. Το πρόβλημα έγινε σαφέστερο παρά ποτέ μετά τον καταστροφικό σεισμό της Της Σεπτεμβρίου 1999 στην περιοχή της Αττικής. Αυτός αποτέλεσε και την αφορμή για τη συγγραφή του βιβλίου *Σεισμοί και Αρχαιότητες*, βασικός στόχος του οποίου είναι να συμβάλει στην προώγηση του προβλήματος της αντιμετώπισης των καταστροφών που προκαλούνται από σεισμούς στα μνημεία, επικεντρώνοντας στα προληπτικά και πρώτα σωστικά μέτρα για την προστασία και τη διάσωση των τοιχογραφιών, των ψηφιδωτών και των αντικειμένων των μουσειακών συλλογών.

Ροδιακή Υαλοουργία I

Πάυλος Τριανταφυλλίδης

Εκδ. Υπουργείο Αιγαίου &

ΚΒ/ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Αθήνα 2000

Εξαιρετικά εύστοχη η διάρθρωση της περιεκτικής και προσεγγισμένης αυτής δημοσίευσης, με θέματα ενδιαφέροντος, όπως η αρχαία τεχνολογία του γυαλιού, η υαλοουργία των κλασικών και πρώιμων ελληνιστικών χρόνων, με ιδιαίτερα αναφορά στην Αχαμειδική υαλοουργία, η τυπολογική μελέτη και τα εργαστήρια των εν θερμώ διαμορφωμένων διαφανών αγγείων πολυτελείας της Ρόδου (4ος-3ος αι. π.Χ.), αλλά και η αρχαιομετρική μελέτη τους. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η παράθεση της σχετικής με την υαλοουργία ορολογίας, περιλήψεις στην αγγλική γλώσσα, αλλά και εκτενούς καταλόγου, τόσο των εν λόγω γυαλινών διαφανών αγγείων από τη Ρόδο, όσο και κυρίως δημοσιευμένων γυαλινών μονόχρωμων αγγείων πολυτελείας από τη Μεσοήνη (5ος-3ος αι. π.Χ.), όμοιας τεχνικής και διακόσμησης με τα ροδιακά.

Μια μελέτη ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου ότι συμβάλλει ουσιαστικά στην έρευνα και τη γνώση του γυαλιού στην Ελλάδα, όχι μόνο επειδή τα εξεταζόμενα ροδιακά γυάλινα σκεύη πολυτελέστερα του 4ου και 3ου αι. π.Χ. προέρχονται από κλειστά χρονολογημένα τειχερά σύνολα, αλλά κυρίως λόγω του σημαντικού τους ρόλου στην επίλυση προβλημάτων εργαστηριακής προέλευσης και χρονολόγησης του γυαλιού στο Αιγαίο, στο γεωγραφικό χώρο που αναμφισβήτητα αποτέλεσε κατά την αρχαιότητα πυρήνα υαλοουργικών και εμπορικών δραστηριοτήτων.

Τεχνογνωσία στη Λατινοκρατούμενη Ελλάδα

Πρακτικά Ημερίδας

Εκδ. Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 2000

Το Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ ανέλαβε την έκδοση των Πρακτικών της Ημερίδας που οργανώθηκε από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη, στις 8 Φεβρουαρίου 1997, με θέμα την «Τεχνογνωσία στη Λατινοκρατούμενη Ελλάδα». Στον τόμο περιλαμβάνονται τα πορίσματα μελετών σχετικών με την τεχνογνωσία της νομισματοκοπίας, της υφαντουργίας και της αγνηοπλαστικής, στα χρόνια της Φραγκοκρατίας και της Ενετοκρατίας στην Ελλάδα. Επίσης, άρθρα σχετικά με την επεξεργασία της ζάχαρης, με τους μηχανισμούς μέτρησης του χρόνου, τη χαρτογράφηση, την τεχνολογία των εκώνων αλλά και την αρχιτεκτονική και οικοδομική της ίδιας περιόδου. Μια αξιολογική έκδοση που συμβάλλει στην καταγραφή της ιστορίας της τεχνολογίας τον τόπο μας...

Ο Μέντωρ

Δελτίο της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας

Αθήνα 2001

Το 57ο τεύχος του χρονογραφικού και ιστοριογραφικού Δελτίου της Α.Α.Ε. κυκλοφόρησε, σε έκτακτη έκδοση, με θέμα «Το Ίζημα του Μαραθώνα: οι επιστολές», αφιερωμένη στη μνήμη του πρόσφατα θανόντος Νικόλαος G. Hammond, επιφανούς μελετητή της ελληνικής αρχαιότητας. Δημοσιεύονται οι τέσσερις επιστολές του Συμβουλίου της Αρχαιολογικής Εταιρείας προς τον Υπουργό Πολιτισμού, στις οποίες εκτίθενται οι λόγοι για τους οποίους δεν πρέπει να κατασκευαστεί στον Μαραθώνα το κωπηλατοδρόμιο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Βυζαντινός Δόμος

Περιοδικό Μεσαιωνικής Ιστορίας και Πολιτισμού

Εκδ. Ηρόδοτος, Θεσσαλονίκη 2001

Κυκλοφόρησε διπλός τόμος (Νο. 10 και 11) του περιοδικού *Βυζαντινός Δόμος*, που εκδίδεται πλέον στη Θεσσαλονίκη. Πλούσιος σε ύλη, ο τόμος αυτός περιέχει δεκαεννέα άρθρα, που πραγματεύονται διάφορα θέματα της Βυζαντινής περιόδου, καθώς και την παρουσίαση εννέα βιβλίων (1995-1998) σχετικών με τη βυζαντινή εποχή.

Τα άρθρα είναι τα εξής: Τηλέμαχος Κ. Λουγγής, *Η Θράκη στο πλαίσιο της Βυζαντινής ιστορίας*, Γιώργος Ι. Βοϊκός, *Η πανηγυρία στο Βυζάντιο: η κοινωνική διάσταση της θρησκευτικής-εμπορικής της πλευράς και το εορταστικό της πλαίσιο*, Alicia J. Simpson, *Οι επιτυχίες των Σταυροφορών στις πολιορκίες από τα τέλη του 11ου ως τις αρχές του 13ου αιώνα: μερικές αναθεωρήσεις*, Νίκος Νικολαΐδης, *Η πολεμική και διπλωματική δραστηριότητα του Τουρκομάνου ηγεμόνα Ουζούν Χασάν και οι αναφορές των ελληνικών πηγών του 15ου και 16ου αιώνα σ' αυτήν*, Ασπασία Μίχα-Λαμπάκη, *Περί βροντολογίας*. Μια πρώτη μορφή δόκιμης φυσικής μελέτης: *η πρώτη προσέγγιση*, Φάνης Καλαϊτζάκης, *Ο ρόλος της επιστημολογίας και των νοσημάτων στη διαδικασία κατάκτησης του ελλαδικού χώρου από τους Οθωμανούς (c. 1360-1460): μια ερμηνεία*, Αθηνά Κοβάνη, *Στοιχεία ιστορικής γεωγραφίας στα δημόσια κείμενα: α. Ιστορία του Βελισσαρίου, β. Χρονικό των Τόκκων*, Παναγιώτης Γιαννόπουλος, *Ιστορικές πληροφορίες του Θεόδωρου Νικαίας για την Αργολίδα*, Ραντίτσοβ Ράντιτς, *Μόλιζταν Φερίαντες (17 Φεβρουαρίου 1929 - 28 Ιουνίου 1998)*, Σάνα Μεσόνωβιτς, *Ίβαν Ντζούριτς (1947-1997)*. In memoriam. Στέλιος Μουζάκης,

Μαρτυρία επιδρομής Βυζαντινών στρατιωτών στη Μεσογαία Αττικής κατά τον 13ο αιώνα, Σχολία σε ανέκδοτα ακριβογραφήματα, Δημήτρης Πακαλής, *Τα Σχήματα της Ανατολικής με τη Δυτική Εκκλησία*, Σοφία Β. Σαββοπούλου, *Χρονολογία Βυζαντινής ιστορίας, μέρος Ε': 717-867 μ.Χ.* Ελένη Παπαδομά, *Διδυμοτείχο: η γέννηση και ο ρόλος του στη βυζαντινή ιστορία από τον 6ο ως τον 14ο αιώνα*, Παναγιώτης Δαμάσκος, Σοφία Β. Σαββοπούλου, *Το κάστρο του Πλαταμώνα στους Βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους*, Χρήστος Μπαλόγλου, *Η εξέλιξη της βιβλιογραφίας για τον Γεώργιο Γεμιστό Πληθώνα κατά το διάστημα 1993-1999*, Αλέξης Γ. Κ. Σαββίδης, *Τα μεσαιωνικά Βαλκάνια στην πρόσφατη ελληνική βιβλιογραφία (1989-1999)*.

Ανταποκρίσεις από την Τροία

Ερρίκος Σλήμαν

Εισαγωγή-Σημειώσεις: Γεώργιος Λαγανάς

Εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2000

Μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα έκδοση, που σε πολύ μεγάλο βαθμό οφείλεται στην επιμονή και υπομονή του ιστοριοδίφη Γεωργίου Λαγανά, ο οποίος τυχαία ανακάλυψε, πριν από μερικά χρόνια, στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, μια από τις «Ανταποκρίσεις» που είχε στείλει ο ίδιος ο Σλήμαν στην *Εφημερίδα των Συζητήσεων*, στην Αθήνα, κατά τη διάρκεια των ανασκαφικών ερευνών του στο λόφο του Ισραήλ επί Μικράς Ασίας. Το σύνολο των τακτικών αυτών -γρμμένων σε άγεια Ελληνικά- «Ανταποκρίσεων» του Ερρίκου Σλήμαν, που παρολογοούθουν βήμα-βήμα μια από τις μεγαλύτερες αρχαιολογικές περιπέτειες όλων των εποχών, ανασύρθηκε από το Αρχείο της Βιβλιοθήκης και παρατίθεται στην έκδοση αυτή. Συνοδεύεται από επεξηγήσεις που ανταλλάχθηκαν με όσους αμφισβήτησαν, στην Αθήνα, τη θέση της Τρωάδας, από δύο κείμενα του Σλήμαν για το έμπρο του Ερμού στην Πύλο και για τη Μυκίνες, καθώς και από 39 συγγεγραμμένα του ίδιου, που παραχωρήθηκαν από την Εταιρεία των Φίλων του Λαού.

Σταθμός Μετρό «Ακρόπολις»

Αρχαιολογική Περιήγηση

Συλλογικό έργο

Εκδ. ΥΠ.Π.Ο., Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Αττικό Μετρό Α.Ε.

Αθήνα 2000

Το επιστημονικό προσωπικό της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων επιμελήθηκε το φυλλάδιο που παρουσιάζει την έκθεση των αρχαιολογικών συνόλων στο σταθμό «Ακρόπολις» του ΜΕΤΡΟ. Περιλαμβάνει φωτογραφίες των εκθεσιακών ενσώπων, καθώς και τα επεξηγηματικά κείμενα που τα συνοδεύουν.

Η Αθήνα σε 7 διαδρομές

Κείμενα: Μαρίζα Ντεκάστρο

Εικονογράφηση: Σταμάτης Μονιάτσος

Εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2000

«Ένας οδηγός για μικρούς και μεγάλους» είναι ο υπότιτλος του μικρού τόμου οδηγού, που μας συντροφεύει σε έναν περίπατο στην Αθήνα, δείχνοντάς μας τα κυριότερα μνημεία της πόλης, από που της χαρίζον η ιδιαίτερη προσωπικότητά της. Οι ζωγραφικές απεικονίσεις πιστά τα μνημεία στα οποία αναφέρεται το κείμενο, και οι καλοσχεδιασμένες διαδρομές επιτρέπουν στα παιδιά κυρίως -αλλά και σε άτομα νεαρής ηλικίας γενικότερα- να ανιχνεύσουν τα φερότα και διασχίζοντας και γνωρίζοντας ταμ την Αθήνα.

Περίπατοι στον Παρθενώνα

Κορνηλία Χατζηλαολάη

Εκδ. Ίδρυμα Μελέτα Μερκούρη, Αθήνα 2000

Ένας περίπατος με οδηγό τη θεά Ίριδα, που ως σφός έχει «να εξοικειωθούν οι νεαροί αναγνώστες με την κλασική τέχνη, αρχιτε-

κτονική και γλυπτική, έτσι ώστε, όταν επισκεφθούν την Ακρόπολη αλλά και το Βρετανικό Μουσείο, όπου είναι σήμερα μοιρασμένα τα γλυπτά του μεγάλου ναού, να μπορούν να τα κατανοήσουν και να τα αγαπήσουν [...]. Ως πρωταγωνίστρια η Ίρις συνοδεύει τον αναγνώστη κατά την περιήγησή του στην αρχαιότητα, στην ιστορία, στο ίδιο το μνημείο και στις δύο μουσειακές συλλογές. Στο πρώτο μέρος η Ίρις-οδηγός του, με υπερφάνεια, του δείχνει τον Παρθένον στην πιο τέλεια μορφή του, όταν το 432 π.Χ. ολοκληρώθηκε από τον Περικλή και τον Φειδία. Στο δεύτερο μέρος, του διηγείται τις ιστορικές περιπέτειες του μεγάλου ναού, τις μικρές και μεγάλες ζημιές που υπέστη έως τις μέρες μας. Στο τρίτο και το τέταρτο, του θυμίζει την αρχική μορφή του ναού και τον βοηθάει να αναπλάσει τις συνολικές συνθέσεις από τα αποσπασματικά σωζόμενα γλυπτά που βλέπει στα δύο μουσεία». Πολύτιμη βοήθη της Ίριδας οι φωτογραφίες του Σωκράτη Μαυρομάτη, τα σχέδια του Μανόλη Κορρέ, αλλά και το υπέλοιο πλούσιο εικονογραφικό υλικό.

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, Θεσσαλονίκη

Ευτυχία Κουρκουτίδου-Νικολαΐδου

Δημήτρης Ναλπάντης

Εκδ. ΥΠ.Π.Ο., Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων
Αθήνα 2000

Πρόκειται για μια συνοπτική παρουσίαση των επιμέρους εκθεσιακών εννοιών ενός μουσείου, βασικός στόχος του οποίου είναι να προβάλει την τέχνη, την ιστορία και τον πολιτισμό του βυζαντινού κόσμου—με βάση τις αρχές της σύγχρονης μουσειολογίας—δίνοντας έμφαση όχι μόνο στις αισθητικές και επιστημονικές αποτιμήσεις του βυζαντινού πολιτισμού αλλά και στον παιδαγωγικό του ρόλο. Τις φωτογραφίες κάποιων—ενδεικτικά επιλεγμένων—εκθεμάτων του μουσείου συνοδεύουν σύντομα κείμενα, που περιχύνουν χρήσιμες ιστορικές και αρχαιολογικές πληροφορίες για τις αντίστοιχες περιόδους του βυζαντινού πολιτισμού.

Η γέννηση μιας πρωτεύουσας

Gilbert Dagron

Εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2001

Στο βιβλίο αυτό εξετάζεται η Κωνσταντινούπολη όπως διαμορφώθηκε ως νέα πρωτεύουσα, ως πρωτεύουσα της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Χτισμένη επάνω στην αρχαία πόλη του Βυζαντίου, η Νέα Ρώμη διαδέχεται όλους τους θεσμούς της δυτικής πρωτεύουσας, χωρίς όμως να αποτελεί το ανατολικό της δίδυμο. Η Κωνσταντινούπολη εξελίχθηκε σε μια ιδιότυπη πρωτεύουσα που γέννησε το δικό της πολιτισμό. Η μετάφραση ακολουθεί ταμιάσια το ύφος του συγγραφέα.

Ο Ορφείας και η αρχαία ελληνική θρησκεία

W. K. C. Guthrie

Εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2001

Η μελέτη αυτή αντιμετωπίζει τον Ορφισμό ως μεταρρυθμιστικό θρησκευτικό κίνημα και όχι ως μοναδική θρησκεία. Ο W. K. C. Guthrie μάς προσφέρει μια εμπειριστική μελέτη του Ορφείας και του Ορφισμού και, όποια και αν είναι η επικρατούσα γνώμη, η μεθόδολογία του αποτελεί μάθημα για τον αναγνώστη, μέσα από την πολύ καλή μετάφραση της Χαρίκλειας Μήνη.

Pharos

Ενημερωτικό Δελτίο

Εκδ. J. C. Gieben, Amsterdam 2000

Το 7ο τεύχος (1999) του ετήσιου Δελτίου του Ολλανδικού Ινστιτούτου της Αθήνας, εκτός από τα πέντε πολύ ενδιαφέροντα άρθρα που περιέχει, δημοσιεύει και μια ευχάριστη είδηση για το Ο.Ι.Α. (N.I.A.), της M. Haagsma, την απόκτηση, το 1995, ενός νεοκλασικού οικίσματος στην περιοχή Μακρυγιάννη (Μακρή 11), με τους απαιτούμενους χώρους για την εύρυθμη λειτουργία του. Τα άρθρα είναι τα εξής: 1. *Σύντομη αναφορά στην 5η ερευνητική περίοδο στο Γερά-*

κι, μια λακωνική ακρόπολη, των J. H. Crowl, M. Prent, J. van der Vin, P. Lulof, R. Dooye, 2. *Επιφανειακή έρευνα και αγροτικό τοπίο της κεντρικής Ελλάδας κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους*, των J. Billmiff, Ph. Howard, 3. *Πολύζοντας στην κοιλάδα των Μουσών, ένα μεσαιωνικό «ε-πραπέζο» παιχνίδι που βρέθηκε στη Βοιωτία*, της J. Vroom, 4. *Το χωριό Γόισινη στο όρος Όθρυς [...]* σύμφωνα με τα οθωμανικά φερολογικά αρχεία των 15ου-17ου αι., του M. Kiel, 5. *Το Δανέζικο Προέξιο στην Κέα, 1613-1823*, του B. Slot.

Η Ακρόπολη των Αθηνών - Φωτογραφίες 1839-1959

Χάρης Γιακουμής

Εκδ. Πατάρι, Αθήνα 2000

Ένα λείψωμα για την Ακρόπολη αλλά και για την ιστορία της φωτογραφίας. Τρίγλωσση έκδοση (Ελληνικά, Αγγλικά, Γαλλικά), συγκεντρώνει σπάνιες φωτογραφίες της Ακρόπολης, που ιστορούν την εξέλιξη του περιβάλλοντος χώρου και τις πρώτες αναπτυσσόμενες εργασίες, προσφέροντας συγχρόνως μια σύντομη αλλά περιεκτική αναδρομή στην ιστορία της φωτογραφίας.

Άτλας Άθωνος

Παύλος Μυλωνάς

Εκδ. Wasmuth GmbH, Tübingen 2000

Η έκδοση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως το σημαντικότερο εκδοτικό γεγονός της χρονιάς. Πρόκειται για την τετράτομη, τετράγλωσση έκδοση (στα Ελληνικά, Γερμανικά, Αγγλικά και Ρωσικά) του Άτλαντα του Αγίου Όρους του Άθωνος, την πληρέστερη επιστημονική μελέτη-αποτύπωση-καταγραφή της αθωνικής πολιτείας. Ο πρώτος τόμος—ο οποίος έχει ήδη κυκλοφορήσει—περιλαμβάνει τρία τεύχη του Άτλαντα των είκοσι κυριάρχων Μονών. Το πρώτο του τεύχος περιέχει την τοπογραφία, την ιστορική αρχιτεκτονική και ένα επεξηγηματικό κείμενο στον Άτλαντα (υπάρχει σε εγχωριστά τεύχη, κατά γλώσσα). Το δεύτερο τεύχος είναι αφιερωμένο στη φωτογραφική τεκμηρίωση του τοπίου και των Μονών, ενώ το τρίτο τεύχος, ο Άτλας, περιέχει χάρτες και πινακές με σχεδιαστικές αποτυπώσεις, που είναι αριστουργήματα ακρίβειας.

Ο συγγραφέας κατόρθωσε να συνδυάσει το απόλυτα επιστημονικό πνεύμα με την αυστηρή μεθοδολογία με την ευχάριστη έκφραση του ομανιστή. Το έργο αυτό είναι το σημαντικότερο που έχει πραγματοποιηθεί για το Άγιον Όρος, καθώς δίνει την πιο πλήρη και σφαιρική εικόνα του γεωλογικού, αρχιτεκτονικού-καλλιτεχνικού, κοινωνικο-ιστορικού, θρησκευτικού χώρου που, πάνω από 12 αιώνες, διαπαιρεί την παράδοση της Ορθόδοξης.

Η ιστορία των Επτανήσων

Ελένη Κούκου

Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2001

«Από το 1797 μέχρι την Αγγλοκρατία. Πρώτες διπλωματικές ενέργειες του Ιωάννου Καποδιστρια» είναι ο υπότιτλος του νοήματος, του οποίου κυκλοφόρησε η τρίτη συμπληρωμένη έκδοση. Στη μικρή Δημοκρατία των Ηνωμένων Επτά Νήσων αρχίζει η ζωή του Ιωάννου Καποδιστρια, ο οποίος ξεκινάει τη σταδιοδρομία του ως γιατρός και, στα 25 του χρόνια, στρέφεται προς την πολιτική. Στα 30 του αναβρέσει και συντάσσει το Σύνταγμα του 1805, το πιο δημοκρατικό ευρωπαϊκό σύνταγμα, με το οποίο δίνονται πολιτικά και ανθρώπινα δικαιώματα σε όλες τις κοινωνικές τάξεις.

Τα τζάτζαλα

Νικόλαος Μουστπουλος

Εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2000

Ο υπότιτλος μας εισάγει αμέσως στο θέμα: «Το πανόραμα έθιμο της αναρτήσεως ρακιάς σε δένδρα, πλάσι σε «ανιάσματα», για την ίαση των ασθενών». Στην εισαγωγή του, ο συγγραφέας αναφέρεται στο έθιμο αυτό, το οποίο συναντάται σε πολλές χώρες, τόσο στην Ευρώπη (Βαλκανική χερσόνησο, δυτική και κεντρική Ευρώπη) όσο και στην Ασία. Κατόπιν, πραγματεύεται «το έθιμο σε ελληνικές χώρες: Λέσβο, Πελοπόννησο, Αθήνα, Θεσσαλία, Ήπειρο». Στη συνέ-

χεια, ασχολείται με τη Μακεδονία, όπου το έθνος είχε μεγάλη διάδοση και κρατήθηκε ζωντανό έως τις μέρες μας. Σε ένα τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνονται «Παρατηρήσεις και Συμπεράσματα» του συγγραφέα, που οδηγούν τον αναγνώστη στη σωστή αξιολόγηση της λαϊκής μας παράδοσης.

Οι τελευταίοι αιώνες του Βυζαντινού

Donald M. Nicol

Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2001

Η τελευταία περίοδος της βυζαντινής αυτοκρατορίας, η παλαιολόγεια εποχή, υπήρξε από τις πιο πολυτάραχες. Η Κωνσταντινούπολη βλάται από παντού, ενώ συχνές είναι και οι διαμάχες των μεγάλων οικογενειών. Οι Τούρκοι εισβάλλουν στις επαρχίες της Ασίας και φτάνουν έως τη Βασιλεύουσα. Καλογραμμένη ιστορία, με εξαιρετικά ενημερωμένες παραπομπές και βιβλιογραφία. Πολύ καλή η μετάφραση του Στάθη Κοιμνηνού.

Ερυθρόν και Μέλαν

Μελέτες στην αρχαία ελληνική κεραμική

Brian A. Sparkes

Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2000

Ο τίτλος του βιβλίου αυτό μπορεί να φανεί «γνωστός», ωστόσο το περιεχόμενό του είναι αρκετά πρωτότυπο, αφού ασχολείται με την ιστορία του ενδιαφέροντος που υπάρχει για τα ελληνικά αγγεία, πριν εξεταστούν τα θέματα που άπτονται της παραγωγής τους: ποιο διαχειρίζονταν την παραγωγή τους, σε ποιους απευθύνονταν η παραγωγή αυτή και ποια ήταν η χρήση τους. Κατόπιν, εξετάζεται η τεχνολογία της παραγωγής των αγγείων και τα εικονογραφικά τους θέματα, και τέλος, στο 6ο κεφάλαιο, με τίτλο «Εκεί που αρχίζει η αρχαιολογία τελειώνει η τέχνη», διατυπώνονται πολύ ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες σκέψεις, καθώς διερευνάται το θέμα της τιμής των αγγείων (από πηλό και από άλλα υλικά) κατά την αρχαιότητα, η απόδοση τους σε αγγειογράφους, τα θέματά τους, οι χώροι στους οποίους βρέθηκαν, καθώς και το αρχαίο εμπόριο αγγείων, θέματα τα οποία συνεχίζουν να προκαλούν διαμάχες στους κύκλους των μελετητών.

Στο μάτι του καθρέφτη

Φρανσουάζ Φοντιζί-Ντυκρού, Ζαν-Πιερ Βερνά

Εκδ. Ολκάς, Αθήνα 2011

Όπως σημειώνεται στον πρόλογο, «το ανά χείρας βιβλίο, χωρισμένο σε τρία μέρη, είναι ένα κείμενο για δύο φωνές». Με επικεντρωμένο τον καθρέφτη, οι δύο συγγραφείς-συζητητές διερευνούν το θέμα της ταυτότητας. Της ταυτότητας του άνδρα και της γυναικείας, της ταυτότητας του εγώ, της δικής μας, κατ' επέκταση, ταυτότητας.

Οι Οραιοί Νεκροί

Βασίλειος Κ. Μπακούρος

Εκδ. Έσπερον, Αθήνα 2001

Μια εμπειριστικώς μελετή, στην οποία επιχειρείται για πρώτη φορά η σύγκριση ανάμεσα σε δύο υψηλής αισθητικής ποιότητας συλλογές της Ελληνικής Γραμματείας: στον *Επιτάφιο Αδωνίδος* του Βιούνος και στον *Επιτάφιο Θρίων*, το γνωστό Λειτουργικό κείμενο που ψάλλεται την επόμενη της Μεγάλης Παρασκευής. Πρόκειται για κείμενα βριγητικά που, αν και είναι δημογραφικά διαφορετικών ιστορικών περιόδων και έχουν υπογραφεί από διαφορετικές βρισκευτικές αντιλήψεις, ωστόσο, όπως αποδεικνύεται από τη συγκριτική μελέτη, σπηχνούν ένα κοινό λαϊκό βίωμα.

Εν Βόλω

Τριμηνιαίο Περιοδικό

Εκδ. Δήμος Βόλου, Βόλος 2001

Το πρώτο τεύχος του *Εν Βόλω* κυκλοφόρησε την άνοιξη του 2001. Πρόκειται για καλοιστητή, προσεγμένη έκδοση που συγκε-

τρώνει ενδιαφέροντα άρθρα, τα οποία χωρίζονται κατά θέμα: για παράδειγμα: *Ενθλιών: Το παλιό κερματισμένο Τσαλαπάτα*. Ένα φωτογραφικό διαελλίδιο βιομηχανικής αρχαιολογίας. *Αφείρωμα: Ο Βόλος με τη ματιά του επισκέπτη*. Κείμενα Ελλήνων και ξένων επισκεπτών, που, σε 80 σελίδες, από το 1779 έως τις μέρες μας, περιγράφουν την πόλη του Βόλου, τα κτίσματά, το χώρο, την κοινωνία, την οικονομία της, τη ζωή της, άλλοτε με χιούμορ, άλλοτε με νοσταλγία και άλλοτε με τη στενήν παρατηρητικότητα του απλού ταξιδιώτη. Θέματα: *Αθήνη-Τέχνης-Κοινωνία*, και άλλα, που διαγράφουν τη φυσιογνωμία αυτής της πόλης που ήταν και είναι πυρήνας ζωής.

Λεξικό των αρχαϊστικών φράσεων

της νέας ελληνικής γλώσσας

Δημήτριος Τιμορίδου

Εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2000

Η ελληνική γλώσσα, πυκνή σε νοήματα, χρησιμοποιεί εκφράσεις από διάφορες πηγές και από διάφορες εποχές, διατηρώντας έτσι τη ζωντανά και τον πλούτο της. Στο λεξικό αυτό περιλαμβάνονται περισσότερες από 3.000 φράσεις, οι οποίες είναι συγκεντρωμένες λεξικογραφικά, ώστε να είναι εύκολο να τη βρούμε κανείς και να μαθαίνει το ακριβές τους νόημα και την προέλευσή τους. Θεωρούμε αυτό το λεξικό απαραίτητο για όποιον γράφει, έστω και για τον εαυτό του μόνο.

Οικουμενική διακήρυξη για τα ανθρώπινα

δικαιώματα, 10 Δεκεμβρίου 1948

Εκδ. Γράμματα, Αθήνα 2001

Προϊόν της παγκόσμιας εμπειρίας και των ιστορικών περιπετειών του αιώνα που μόλις πέρασε, το θεμελιώδες αυτό κείμενο της παγκόσμιας κοινότητας γίνεται ιδιαίτερα επίκαιρο στην εποχή μας, που κυριαρχείται από την ιδέα της παγκοσμιοποίησης. Τι μετάφραση έχει κάνει η Ελευθερία Ημερησία.

Πώς να διαψεύσετε μια διάψευση

και άλλες οδηγίες χρήσεως

Ουμπέρτο Έκο

Εκδ. Γνώση, Αθήνα 2001

Πρόκειται για μια συλλογή κειμένων που εμφανίστηκαν στη στήλη «Το Φακέλι της Αθήνας» –και όχι μόνο– του περιοδικού *Espresso*, από το 1986 μέχρι σήμερα. Τηρήθηκε η χρονολογική σειρά δημοσίευσής τους, έτσι ώστε να είναι κατανοητές ορισμένες αναφορές στην επικαιρότητα, ενώ, σε μερικές περιπτώσεις, συνδυάστηκαν δύο ή περισσότερα «φακέλια». Το πνεύμα όλων αυτών των κειμένων συμπυκνώνεται στη φράση «αφήστε με να διασκεδάσω», με μια απαραιτή ερωσιμότητα προς τα ήθη μας, μια εξοικείωση με ορισμένα θέματα πολιτισμού και μια αντιμετώπιση της γλώσσας ως χώρου παιχνιδιού... Η μετάφραση ανήκει στην Έφη Καλλιφατίδη.

Το Έργον της Αρχαιολογικής Εταιρείας κατά το 2000

Βασίλειος Πετράκος

Εκδ. Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, Αθήνα 2001

Στις 13 Μαΐου 2001 πραγματοποιήθηκε, στην αίθουσα διαλέξεων της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, από το γενικό γραμματέα και ακαδημαϊκό Βασίλειο Πετράκο, ο απολογισμός των εργασιών της Α.Α.Ε. για το έτος 2000.

Ο Β. Πετράκος αναφέρθηκε εν συντομία σε όλες τις ανασκαφές που διενεργήθηκαν την παρελθούσα χρονιά. Ο ίδιος αφιέρωσε την προηγούμενη ανασκαφική χρονιά στην περιοχή του Ραμνούντα, συγκεκριμένα στο φρούριο, ανατολικά της συνοικίας του βεστρού. Η καθηγήτρια Μαρία Παντελίδου-Γκόρα ολοκλήρωσε την ανασκαφή του αποθέτι στο Τσάσι του Μαραθώνα, ενώ στην ακρόπολη της Βραυρωνας, για δεύτερη χρονιά, πραγματοποιήθηκαν εργασίες καθαρισμού από την αρχαιολόγο Κλαίρη Ευστράτιου. Εντοπίστηκε εκ νέου μία μεγάλη μυκηναϊκή οικία, για την οποία πρώτη φορά είχε

κάνει λόγο, το 1956, ο Ιωάννης Παπαδημητρίου.

Ο ανακαφές συνεχίζεται στη Σκάλα Ορεινού από τον καθηγητή Αλέξανδρο Μαζαράκη-Αινάν, ο οποίος διατυπώνει την υπόθεσή ότι εντόπιος στρατόπεδο του 7ου αι. π.Χ. (ισως σχετιζόμενο με τον Πλάτωνο πόλεμο. Στις Μυκίνες, ο ακαδημαϊκός Σπύρος Ιακωβίδης ανέκαμψε μια οικία –μερικώς ανασκαμμένη στο παρελθόν από τον Ι. Παπαδημητρίου–, στην οποία αποκαλύφθηκε και πλήρη ενείννηση πινακίδα. Παράλληλα, συνεχίζεται η αποκατάσταση του βωμού του Απόλλωνα Μαλεάτα στην Επίδαυρο από τον καθηγητή Βασίλειο Λαμπρινουδάκη, ενώ ο καθηγητής Αθανάσιος Παπαδόπουλος ερευνάει το μυκηναϊκό νεκροταφείο της Καλλιθέας Πατρών, όπου ήρθαν στο φως τέσσερις ακόμα ασύλητοι θαλαμοειδείς τάφοι. Διάφορα σημεία της αρχαίας πόλης της Μεσσηνίας ερευνηθήκαν από τον καθηγητή Πέτρο Θέμελη, ενώ ο καθηγητής Μιχάλης Κορμπόπουλος πραγματοποιεί επιφανειακή έρευνα στη θέση Ίλλωνα Μεσσηνίας.

Η επίτοπη ανασκαφή των υποκειμένων του ναού του Απόλλωνα στρωμάτων ολοκληρώθηκε στο Θέρμο, από τον καθηγητή Ι. Παπαποστόλου, ενώ περαιρώθηκαν και οι εργασίες επισκευής στην Παναγίασ Φιλιππίδος, από τον ακαδημαϊκό Π. Βοκοτόπουλο. Οι καθηγητές Κρ. Σούλη, Α. Βλαχοπούλου και Κ. Γραβάνη συνεχίζουν την έρευνα του μεγάλου ιερού στη Δωδώνη, και συγκεκριμένα σε τμήμα του διαδρόμου ανάμεσα στο βόρειο και το νότιο τμήμα του πρυτανείου, καθώς και στη στάα ανατολικά του πρυτανείου. Οι εργασίες καθαρισμού στη Μινιά της Αμοργού, από την καθηγήτρια Λ. Μαραγκού, αποκάλυψαν τμήμα του τείχους της αρχαίας πόλης, μήκους 680 μέτρων, το οποίο φέρει κατά διαστήματα τέσσερις πύργους. Στο Ακρωτήρι Θήρας, ο καθηγητής Χρ. Ντούσιος ερευνάει τα 35 σημεία της θεμελίωσης των στήλων του νέου στεγαστού, σε βάθος 15-20 μέτρων. Προέκυψε πως ο οικισμός, μέχρι την τελική καταρρεύση του, είχε υποστεί πολλές καταστροφές από σεισμούς και, ακολούθως, ανοικοδομήσεις.

Στις Αρχάνες, ο Γ. Σακελλαράκης και η Ε. Σακελλαράκη ολοκλήρωσαν την έρευνα των χώρων 32 και 33 του ανατολικού κτιρίου, καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως η καταστροφή του προέκυψε από σεισμό και πυρκαγιά. Στη Σήμη Βιάννου, η επίτιμη έφορος αρχαιοτήτων Α. Λεμπέση αποκάλυψε την εξωτερική όψη του βόρειου τοίχου του περιβόλου του Ιερού του Ερμή και της Αρροδότης. Τέλος, το έργο του Τμήματος Κύπρου μπορεί να συνοψιστεί στην αποκατάσταση των τοιχογραφιών της Παναγίας Αστακωκυτίσσης και των εντοιχίων ψηφιδωτών της παλατιοχριστιανικής βασιλικής του Κουρίου. Ολοκληρώνοντας την παρουσίασή, ο Β. Πέτρος αναφέρεται στα έργα συντήρησης που πραγματοποιήθηκαν στο Λεάκι, στην Αμυγδαλιά και στη Ζάκρο.

Α. Δ.

Εκδόσεις της «Βιβλιοθήκης της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας»

Το Έργον της Αρχαιολογικής Εταιρείας από το έτος 2000 έχει να επιδείξει αρκετές σημαντικές εκδόσεις. Ξεκινώντας από τα περιοδικά, εκδόθηκε η *Αρχαιολογική Εφημερίς* του 1999, τα *Πρακτικά* του 1998, με τις εκδόσεις των ανασκαφών της χρονιάς εκείνης, το Έργον του 1999 και τα τέσσερα τεύχη του 13ου τόμου του *Μέντορος*.

Επίσης, εκδόθηκε το βιβλίο του Ιωάννη Ακαμάτη *Ενοφράγιστες λαβές από την Αγορά της Πέλλας*, η πρώτη αυτοτελής μελέτη στα Ελληνικά, στην οποία δημοσιεύονται 217 λαβές αμφωρέων από την ομάδα Παρηνιουκού, μακεδονικού ερυσσασίου, καθώς και από τη Ρόδο. Στα Αγγλικά, με τον τίτλο *Neolithic Attica*, μεταφράστηκε το βιβλίο της καθηγήτριας Μ. Παναγιώτου-Γκόρα *Νεολιθική Αττική*, το οποίο κυκλοφόρησε ήδη από το 1997. Επίσης, στα Αγγλικά (*Mycenaean Signet Rings*) εκδόθηκε και το βιβλίο της Ντόρας Βασιλικού *Μυκηναϊκά σφραγιστικά δαχτυλίδια από πολύτιμα μέταλλα με θρησκευτικές παραστάσεις*. Ο καθηγητής Πέτρος Θέμελης δημοσίευσε το έργο του *Ήραεις και πρῶτα στη Μεσσηνία*, στο οποίο μελετά οικιστές και ιστορικά πρόσωπα της αρχαίας Μεσσηνίας.

Επιπλέον, έγιναν δύο επανεκδόσεις παλαιών αυτοτελών μελετών του Ανατολικού Ορλάνδου. Πρόκειται για τα *Παλάτια* και τα *στάγια* του Μυστρά, καθώς και για την *Εν Ελλάδι εκκλησιαστική αρχιτεκτονική επί Τουρκοκρατίας*. Τέλος, επανεκδόθηκε και το έργο του Χρήστου Τσιούτση *Η προϊστορική ακρόπολη του Διμνίου και Σέσκλου*.

Α. Δ.

Hesperia

Studi Sulla Grecita di Occidente a cura di Lorenzo Braccesi

Εκδ. «L' Erma» di Bretschneider

Hesperia (δηλαδή *Hesperia*) ονομάζεται το περιοδικό φιλολογίας και ιστορίας που εκδίδεται από το 1990 στην Ιταλία. Ιδρυτής και επιμελητής του *Hesperia* είναι ο καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας στα Πανεπιστήμια της Βενετίας και της Πάδοβας Lorenzo Braccesi. Το περιοδικό εκδίδεται από τον οίκο «L' Erma» di Bretschneider που λειτουργεί εδώ και έναν αιώνα, και είναι γνωστός και για την έκδοση επιστημονικών βιβλίων.

Με τον τίτλο του περιοδικού – *Hesperia* – γίνεται σαφής αναφορά στη Δυτική Ευρώπη και τον πολιτισμό της. Στόχος της εκδοτικής ομάδας είναι η παρουσίαση μελετών για τον αρχαίο ελληνισμό της Δύσης και συνεντεύξεις ή διευκρινήσεις του ελληνικού στοιχείου που αναπτύχθηκε στη Μεσόγειο και σε χώρες της Ευρώπης κατά την αρχαιότητα. Ο καθηγητής Lorenzo Braccesi σημειώνει σχετικά στον πρόλογο του πρώτου τεύχους: «Από τη μια μπορούμε να αξιολογήσουμε και τις περιφερειακές περιοχές του μεγάλου ελληνοδυτικού οικισμού, καθώς και τις σχέσεις, που άδικα υποτιμήθηκαν, ανάμεσα σε αυτές και τον κόσμο των μητροπόλεων. Από την άλλη, η διαχρονική πνοή επιτρέπει να αναζητήσουμε στοιχεία της περικλιωσής μας και στα πλέον όψιμα πολιτισμικά κατάλοιπα, ή, στην περίπτωση των θρύλων, στις κυκλικές μεταμορφώσεις τους ή στις περιήμερες προπαγογιαντικές αναγεννήσεις τους».

Το περιοδικό αυτό – που εκδίδεται μία ή δύο φορές το χρόνο – αποτελεί βήμα για συζητήσεις με κεντρικό θέμα τον ελληνισμό της Δύσης σε όλες του τις εκφάνσεις. Οι συγγραφείς ανήκουν κυρίως στον πανεπιστημιακό χώρο: καθηγητές, διδάκτορες, επιστημονικοί ερευνητές παίρνουν μέρος στην ευρεία συζήτηση για τον αρχαίο ελληνισμό της Δύσης.

Στα 10 τεύχη του *Hesperia* που έχουν εκδοθεί μέχρι σήμερα έχουν δημοσιευθεί αναλύσεις και προτάσεις για ζητήματα όπως η ίδρυση των αποικιών, η φιλολογική παράδοση στις πόλεις και τους λαούς της αρχαίας Δύσης, τα ιερά στον ιταλικό χώρο, η γεωγραφία της *Θούσσεας*, ο αδριατικός χώρος, η Σικελία και η συμβολή των Συρακουσών, η μεθωβολογία και η πολιτική αξιοποίηση της στις αποικίες, η θέση των Ιταλιτών γυναικών, προβλήματα χρονολογίας, οι πληροφορίες των τραγικών για τις δυτικές αποικίες, η δουλεία και ο πόλεμος.

Στα τεύχη αυτά φιλοενηθήκαν επίσης τα Πρακτικά επιστημονικών συναντήσεων, όπως η «αδριατική» στρουγγυλή τράπεζα στο Πανεπιστήμιο της Macerata το 1992, όπου συζητήθηκαν προβλήματα πολιτικής και θρησκευτικής ιστορίας των δυτικών παραλιών της Αδριατικής (*Hesperia*, τεύχ. 3, 1993), η στρουγγυλή τράπεζα στο Πανεπιστήμιο της Βενετίας το 1993, στη μινίση του Piero Treves, ιστορικό της αρχαίας χρονολογίας (τεύχ. 4, 1994), η στρουγγυλή τράπεζα προς τιμήν του Franco Sartori, στο Πανεπιστήμιο της Βενετίας το 1994, κατά την οποία παρουσιάστηκαν φιλολογικές μελέτες για τη μυθολογική φαντασία και την επικινυώσιμη ανάμεσα στα ελληνικά και τα αποικιακά κέντρα (τεύχ. 5, 1995), η στρουγγυλή τράπεζα με τίτλο «Requiem per la Storia Greca», επίσης στη Βενετία, το 1995, που ασχολήθηκε με φιλολογικά ζητήματα σχετικά με την αντιμετώπιση του κόσμου των αποικιών από τους αρχαίους συγγραφείς (τεύχ. 7, 1996).

Δύο τεύχη του *Hesperia* (τεύχ. 6, 1995, και τεύχ. 8, 1997) αποτελούν πραγματικές μονογραφίες. Το πρώτο παρουσίασε τη μελέτη του Flavi Raviola «Napoli Origini», στην οποία αναθεωρείται κριτικά η ιστορική και ιστοριογραφική προβληματική της Νεαπόλης και της αρχαίας προγενέστερης πόλης Παρθένωσης. Το δεύτερο, και Luca Antonelli, με τίτλο «Grasi oltre Giblittera», ασχολείται με τις μυθολογίες της μακρινής Δύσης και την εμπορική ναυσιπλοία στον Ατλαντικό μεταξύ του 8ου και του 4ου π.Χ. αιώνα.

Το περιοδικό *Hesperia*, των εκδόσεων «L' Erma» di Bretschneider, ενδιαφέρει ιδιαίτερα τους Έλληνες φιλολόγους, ιστορικούς και αρχαιολόγους, τόσο σε επίπεδο θεματολογίας όσο και σε επίπεδο έρευνας και συγκριτικής μελέτης. Αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιες από τις εργασίες που έχουν δημοσιευθεί στα τεύχη του περιοδικού: L. Braccesi, «Οι Έβοιους και η γεωγραφία της *Θούσσεας*» (τεύχ. 3, 1993), L. Antonelli, «Ο Κάδομος και ο Ηρακλής εμπρός στον Απόλλωνα. Ανάπτυξη προπαγογιανών γύρω από τους Δελφούς των αρχαίων χρόνων» (τεύχ. 4, 1994), C. Antonelli, «Ο Αλκίμων και η ελληνική

κή Δύση» (τεύχ. 5, 1995), R. Lucca, «Η λατρεία του Πανός Ακτίου στη Σύβαρη και τους Θουρίους» (τεύχ. 5, 1995), A. Mele, «Λατρείες και μύθοι στην ιστορία του Μεταποντίου» (τεύχ. 7, 1996), M. Zorzi, «Δελφοί, Θούριος και Τάρας» (τεύχ. 7, 1996), A. Corroia, «Για τους Αρκαδείς» (τεύχ. 9, 1996).

Κώστας Σουρέφ

Libraries in the Ancient World

Lionel Casson

Ed. Yale University Press, New Haven & London 2000

Σημαντικό έργο για την κατανόηση του τι ήταν μια αρχαία βιβλιοθήκη, πώς και για ποιους λειτουργούσε, τι έργα περιελάμβανε, ποιοι την επιχορηγούσαν. Στα ένθετα κεφάλαια του βιβλίου του, ο L. Casson εξετάζει το αρχείο της Έμπλα, που αποκαλύφθηκε μόλις το 1980. Βρέθηκαν περίπου 2.000 πήλινες δέκτοι της 3ης π.Χ. χιλιετίας (2.300-2.250), με πληροφορίες σχετικές με την οικονομία και τη δικαιοσύνη της πόλης. Οι πινακίδες αυτές απαρτίζουν την πρώτη γνώση στη βιβλιοθήκη. Επίσης, στο βιβλίο αυτό εξετάζονται και οι συλλογές πινακίδων του ελληνικού χώρου, καθώς και η ελληνική γραφή με το αλφάβητο, που βοήθησε στη διάδοση της γραφής. Κατά την ελληνιστική περίοδο, η βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας κι αυτές της Ανατολίας και της Περγάμου ήταν ονομαστές. Τότε εμφανίστηκαν και τα πρώτα βιβλιοπωλεία, όπου ο πελάτης έβρισκε το πρώταυτό κείμενο ενός έργου και, αν το άρσε, το παράγγελλε, ώστε να του φτάσουν ένα αντίγραφο. Αυτό και πολλά άλλα μαθαίνει κανείς από το βιβλίο αυτό, το οποίο σταματά την έρευνα στο 612 μ.Χ.

Κάρπαθος και Λαογραφία

Πρακτικά Συνεδρίου

Επιμ. Μηνάς Αλεξιάδης

Ed. Επαρχείο Καρπάθου, Αθήνα 2001

Σημαντικό το Α' Συνέδριο Καρπαθικής Λαογραφίας, που έλαβε χώρα στην Κάρπαθο το 1994 (26-27 Μαρτίου). Η ιδιαιτερότητα του ηνισού αυτού εξετάστηκε από όλες τις σκοπίες του λαϊκού πολιτισμού. Ο τόμος των Πρακτικών περιλαμβάνει σημαντικές ανακοινώσεις διακεκριμένων μελετητών που, εκτός από τις πληροφορίες που προσφέρουν για το νησί, ανοίγουν και νέους δρόμους στη λαογραφική έρευνα.

Γλωσσική εστέρηση στην Ελλάδα

Κέντρο Ερευνών Μεσαιωνικών Ομάδων

Πρακτικά, Συλλογικό έργο

Ed. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001

«Αρβανίτικα-Βλάχικα-Γλώσσες της μειονότητας της Δυτικής Θράκης-σλαβικές διάλεκτοι της Μακεδονίας», γλώσσες που επιβιώνουν στον ελληνικό χώρο και αποτελούν το θέμα τεσσάρων διημερίων, το 1998, στην Κομοτηνή, τη Λάρσα και την Αθήνα. Οι γλωσσικές μειονότητες τείνουν να εξασθενούν, λόγω ενός «θνικιστικού συμπλέγματος» που κάνει τους Νεοελληνες να μη θέλουν να ξέρουν, να αρνούνται τις ρίζες των μειονηπιτών, ενώ, χάρη της παγκοσμιοποίησης, δέχονται στήριξη προέρχεται ακόμα και από άλλη ήπειρο, προκειμένου να φανούν «εξηλιγμένοι». Οι μειονότητες α-πορροφήθηκαν στο ελληνικό κράτος, είτε προέρχονται από τον καιρό του Βυζαντίου είτε είναι «επιβιώσαστες» της Μεγάλης Ελλάδας, και μοναχά η κοούτορνα ενδιαφέρεται να σώσει την έκφρασή τους. Μουσικόλογη, γλωσσολόγη, εκπαιδευτική, ιστορική, αρχαιολόγη, κοινωνιολόγη και άλλη συναντήθηκαν και ανταλλάξαν πληροφορίες, σε έναν διάλογο που προσαπεί να φωτίσει την κρυμμένη (εκούσια) Ιστορία των Νεοελληνών.

Revue Archéologique

Γαλλική Αρχαιολογική Περιοδική Έκδοση

Ed. P.U.F., Paris 2000

Κυκλοφόρησε ο 2ος τόμος, του έτους 2000, του γαλλικού περιοδικού *Revue Archéologique*, που εκδίδεται από τις Presses Universitaires de France. Στις σελίδες του εχχωρίσαμε δύο θέματα

ελληνικής αρχαιολογίας: «Les bronzes grecs et romains: recherches récentes» του καθηγητή Claude Rolley (σσ. 327-339), και «Bulletin analytique d'architecture du monde grec», από τους ερευνητές του CNRS, IRAA-Lyon (σσ. 341-453). Το πρώτο ασχολείται με τα μεγάλα χάλκινα αγάλματα, όπως παρουσιάζονται στο βιβλίο που κυκλοφόρησε ο Ed. Formigini (*I grandi bronzi antichi. Le fonderie e le tecniche di lavorazione dell'età arcaica al Rinascimento*, Atti dei seminari di studi ed esperimenti, Murlo, 24-30/7/1993 e 1-7/7/1995), καθώς και με τα αγάλματα του Ριόσας και τη μεταλλουργική τέχνη στη ρωμαϊκή εποχή, όπως παρουσιάζεται στο βιβλίο του Paolo Moreno (*I bronzi di Riace, Il maestro di Olympia e i Sette a Tebe*). Το δεύτερο άρθρο πραγματεύεται τις εκδόσεις που κυκλοφόρησαν από τα μέσα του 1997 έως το 1999 και έχουν ως αντικείμενο την ελληνική αρχιτεκτονική.

Άγιον Όρος: Λιθανάγλυφα

Αλέκος Φλωράκης

Ed. Τήνος, Αθήνα 2001

Συνέτηρσ όσον αφορά στην ποιότητα και το ενδιαφέρον των θεμάτων που πραγματεύεται, ο Α. Φλωράκης μόνιμ δίνει ετούτη τη φορά τα λιθανάγλυφα των Μονών του Άθω. Ποικίλα τα έργα, και ο ερευνητής μας παρουσιάζει εδώ τα «λαϊκά λιθανάγλυφα» (έως το 1830), φημιγμένα από τεχνίτες προερχόμενους από διάφορες περιοχές, και καμειμένα είτε χάρη σε ιδιώτες-αφιερωτές είτε χάρη σε χορηγούς-αφιερωτές αλλά και στην επιθυμία των Μονών να πλουτίσουν και να καλλωπίσουν το χώρο. Η φωτογραφική τεκμηρίωση είναι άριστη, κυρίως αν αναλογιστεί κανείς τις δυσκολίες που παρουσιάζει μια τέτοια δουλειά. Τέλος, οι πληροφορίες που αντλή κανείς μέσα από αυτό το πόντημα, σχετικά με τις τεχνικές, τα υμμήματα, τα μοτίβα, τους συμβολισμούς τους αλλά και τις οικονομικές και κοινωνικές παραμέτρους, είναι σημαντικότερες.

Ο Ιος Βασιλικός Τάφος της Βεργίνας

Αποκαλύπτει τον Μέγα Αλέξανδρο

Τριαντάφυλλος Δ. Παπαζώης

Θεσσαλονίκη, 2000

Μία πρωτότυπη και τολμηρή άποψη διατυπώνει ο ιστορικός-ερευνητής κ. Τρ. Παπαζώης στο νέο του βιβλίο. Έπειτα από πολυετή μελέτη του ταφικού συνόλου της Βεργίνας που είχε αποκαλύψει ο καθηγητής Μανώλης Ανδρόνικος, καθώς και ιστορικών πηγών, ο κ. Παπαζώης αμφισβητεί ότι ο Ιος τάφος ανήκει στον βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππο Β'.

Τον τελευταίο καιρό η άποψη αυτή έχει αρχίσει να κερδίζει έδαφος ανάμεσα σε ερευνητές, ωστόσο η εν λόγω έρευνα προχωρεί ακόμα ένα βήμα, αποδίδοντας στον Μέγα Αλέξανδρο τα σκελετικά κατάλοιπα του ίου τάφου της Βεργίνας. Η μελέτη του κ. Παπαζώης στηρίζεται σε πολλές αρχαίων ιστορικών, στα ιδιαίτερα σκελετικά γνωρίσματα των νεκρών, στα κτερίσματα και τις τοιχογραφίες των τάφων. Έτσι, προτείνει μία τελείως διαφορετική προέγγηση σχετικά με την ταυτότητα των νεκρών της Βεργίνας.

Πιστεύει πως στον τάφο II είχε αρχικά ενταφιαστεί –το 316 π.Χ από τον Κάσσανδρο– ο Φίλιππος Αρριδαίος, ετεροθαλής αδελφός του Μ. Αλεξάνδρου. Μετά την εισβολή του Πύρρου στη Μακεδονία, το 274 π.Χ., και την εκδίωξη του τον επόμενο χρόνο από τον Αντίγονο Γονατά, ο δεύτερος αναδιαιώρφωσε τον τάφο II και έθαψε εκεί τον Μέγα Αλέξανδρο και τη βασίλισσα Ρωξάνη, ενώ στον τάφο III τάφηκε ο δωδεκάχρονος γιος τους Αλέξανδρος Δ'. Τα λείψανα του Μεγάλου Αλεξάνδρου κατόρθωσαν τελικά, έπειτα από προηγουμένως ανεπιτυχείς απόπειρες, να πάρουν από την Αίγυπτο οι Μακεδόνες και να τα μεταφέρουν στη Βεργίνα.

Ο κ. Παπαζώης στηρίζει αυτή του την υπόθεση για ομαδική επανταφή της οικογένειας του Μ. Αλεξάνδρου, προβάλλοντας αρκετά επιχειρήματα. Όπως και να έχει, οι απόψεις του είναι ιδιαίτερα τολμηρές και ίσως προσφέρουν την ευκαιρία να ξανανοιξη ο «φακέλος Βεργίνας».

Α. Δ.

Τα «Αρχαιολογικά» επιμελείται η Κατερίνα Τσεκούρα.